

לקוטי תורה • פרשת שלח • מאמר 7

ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים וגו'

”ובני ישראל היו במדבר, וימצאו איש
מקושש עצים” (Numbers 15:32)

קדושה היא האהבה הבלתי מוגבלת של ”בכל מאודך”, הבאה מאור הסובב כל
עלמין, מעצמותו יתברך: היא נסתרת בכל יהודי ומתגלית לאחר פרישה מן
התאוה, ונמשכת על האדם ”הרבה מלמעלה” באמצעות התורה והמצוות. זהו עץ
החיים, ששורשו ביובל העליון; בשבת, כאשר עץ הדעת מתחבר אליו, עקירת דבר
בידי המקושש הפרידה דבר ממקורו ופגמה בשני העצים.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ”ל
אבי הרבי, רבי לוי יצחק

LikuteiTorah.com

הפרשה החסידית

/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/7

הנקודה

קדושה היא האהבה הבלתי מוגבלת של "בכל מאודך", הבאה מאור הסובב כל עלמין, מעצמותו יתברך: היא נסתרת בכל יהודי ומתגלית לאחר פרישה מן התאוה, ונמשכת על האדם "הרבה מלמעלה" באמצעות התורה והמצוות. זהו עץ החיים, ששורשו ביובל העליון; בשבת, כאשר עץ הדעת מתחבר אליו, עקירת דבר בידי המקושש הפרידה דבר ממקורו ופגמה בשני העצים.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

הזוהר קורא את "העצים" שאסף המקושש כעץ החיים וכעץ הדעת. כדי להסביר זאת שואל אדמו"ר הזקן מהי הקדושה הבאה מלמעלה, ומדוע הפרשה השנייה של קריאת שמע, על עבודת הלב והנפש שבה, נחשבת בכל זאת לזמן שבו "אין עושים רצונו של מקום": חסרה בה האהבה של "בכל מאודך". האהבה של "בכל נפשך", אהבת עולם, מושגת בהתבוננות בכך שה' הוא עצם החיים של האדם; היא באה מן האור הממלא כל עלמין, ולכן היא מוגבלת ועלולה להיפסק. האהבה של "בכל מאודך" באה מאור הסובב כל עלמין, מעצמותו יתברך. שום אהבה אחרת אינה יכולה לכבות אותה; לכל יהודי יש אותה כ"אות ברית", והיא נקראת קדושה, מפני שהיא מקבלת מקדוש. היא מתגלה רק לאחר פרישה מן התאוה — בירור עץ הדעת הנעשה באמצעות האהבה התחתונה — והיא עץ החיים. באמצעות התורה והמצוות נמשכת עצמותו יתברך למטה (יובל), והאדם מונהג כלפי מעלה (יובל), מעל אפילו לעץ החיים. עקירת דבר בשבת, כאשר העצים מתחברים, מפרידה אותו ופוגמת בשניהם.

מבנה

- המקושש והשאלה על הקדושה**
111
הזוהר מסביר שה"עצים" הם שני העצים, עץ החיים ועץ הדעת, שהמקושש שקל כדי לראות מי מהם גדול יותר. כדי להבין זאת יש להבין את הקדושה שב"מקדשים אותו הרבה מלמעלה", שהיא למעלה מהשראת השכינה, וכן את דברי הגמרא התמוהים שהפרשה השנייה של קריאת שמע, על אף ה"בכל לבבכם ובכל נפשכם" שבה, מדברת על זמן שבו ישראל אינם עושים רצונו של מקום: לא נזכר בה "בכל מאודכם".
- אהבה כעבודה: "כי הוא חיך"**
211
דברי הזוהר "אין עבודה כעבודת האהבה" מלמדים שהאהבה עצמה היא עבודה, שאלה מגיעים בייגיעה רבה. משה לימד את הדרך: האדם מתבונן בכך שהוא אוהב את חייו שלו ורוצה שיתקיימו, ומפנים שה' עצמו הוא החיים שבתוכו, החיים של כל העולמות.
- שתי אהבות: "בכל נפשך" ו"בכל מאודך"**
311
האהבה של "בכל נפשך", המתקבעת בלב באמצעות התבוננות, היא אהבת עולם, הבאה מן האור הממלא כל עלמין; היא מוגבלת ועלולה להיפסק כשהלב פונה הצדה. האהבה של "בכל מאודך" אינה מוגבלת, והיא באה מן האור הסובב כל עלמין, מעצמותו יתברך, שאינה יכולה להתלבש בעולמות, ושביחס אליה העליון והתחתון שווים. מים רבים אינם יכולים לכבותה; לכל יהודי יש אותה במידה הראויה לו כ"אות ברית", והיא עומדת עליו כמדרגה מקיפה. היא נקראת קדושה, צורת הנקבה, מפני שהיא מקבלת מקדוש, השם המורה על עצמותו. היא מתגלה רק באמצעות כריתת הערלה — האהבה הלוהטת לתענוגות הגוף, גם המותרים; כפי שהחמאה צפה על החלב, היא באה רק לאחר פרישה, בירור עץ הדעת באמצעות אהבת עולם, והיא מדרגת עץ החיים.

העץ הישול על פלגי מים" הוא עץ החיים: החום של שאר התאוות אינו יכול לבטל אהבה זו, מפני שהאור המקיף מסנוור את הכוחות החיצוניים. כשהאדם מכון את לבו ומעמיק באהבה גדולה זו בכיסופים גדולים, הוא אוסף את רוחו ואת נפשו אל ה' וממשיך תוספת קדושה.

הקידוש שהאדם מקדש את עצמו הוא רק מעט, גם אם הוא נראה גדול; מלמעלה מקדשים אותו הרבה, מפני שבאמצעות התורה והמצוות, "איברי המלך", הוא ממשיך על עצמו את האור המקיף, את עצמותו יתברך. כשם שהאוחז באיבר של אדם מקרב אותו, ועל אחת כמה וכמה ביד ימינו, שהיא מצוות הצדקה והחסד, כך גם מי שלומד תורה או מקיים מצווה. זהו יובל: "על פלג מים ישלח שורשיו" — ה' נמשך למטה באמצעות התורה והמצוות.

יובל, בחולם, מוליך וממשיך אותנו כלפי מעלה, לשוב לשורשנו ולהיות "אחד עם אחד" ב"נשיקות כפולות". זהו השער החמישים של בינה, המחבר את המאציל, אין סוף, עם הנאצל; הוא גבוה אף מעץ החיים, בדוגמת האין שבי"ה עץ בה אם אין, והוא הממוצע בין אין ליש.

בליל שבת עולים הברורים של ששת ימי החול, ועץ הדעת, לאחר שהטוב שבו נפרד מן הרע, מתחבר לעץ החיים; לכן האהבה הגדולה מתגלה בעיקר בשבת. יום השבת הוא עץ החיים, ותפילת מנחה של שבת, "עת רצון", היא יובל. מלאכתו של המקושש, עקירת דבר ממקום גידולו, עושה את היש לנפרד העומד בפני עצמו, היפוכו של ביטולו במקורו ביום שבו שני העצים מתחברים; וכך הוא פוגם בשני העצים.

אהבת עולם אהבת עולם

האהבה של "בכל נפשך", המתקבעת בלב מתוך התבוננות בכך שה' הוא עצם חייו של האדם. היא באה מן האור הממלא כל עלמין, ולכן היא מוגבלת ועלולה להיפסק; באמצעותה נפרד הרע שבנפש הבהמית, וזהו בירור עץ הדעת.

אהבה רבה אהבה רבה

האהבה של "בכל מאודך", הבאה מאור הסובב כל עלמין. היא בלתי מוגבלת, אינה מתלבשת בכלי, ואהבות אחרות אינן יכולות לכבותה; היא מדרגת עץ החיים, המתוארת כחמאה הצפה על החלב.

אור הסובב כל עלמין סובב כל עלמין

עצמותו והווייתו של ה', שאינן יכולות להתלבש בתוך העולמות כדי להחיותם, בניגוד להארה בלבד הממלאה אותם. ביחס אליה העליון והתחתון שווים, כמאמר "הודו על ארץ ושמים".

אות ברית אות ברית

האהבה הגדולה כפי שישנה בכל יהודי לפי מידתו: היא אינה מתלבשת בתוכו, אלא עומדת עליו כמדרגה מקיפה, "ביני וביניכם". היא מתגלה רק כאשר כורתים את הערלה המכסה אותה.

קדוש וקדושה קדוש / קדושה

קדוש, "נבדל ומוכדל", מציין את עצמותו של ה', שאינה מתלבשת בעולמות, ואילו שאר השמות מתארים את מה שהוא פועל. קדושה, צורת הנקבה, היא האהבה הבאה ממדרגה זו ומקבלת מקדוש.

ערלה ערלה

כיסוי, ולא מחסום: האהבה הרעה לתענוגות אנושיים, גם המותרים, כשהיא באה בחום ובהתלהבות של תאוה. כריתתה מגלה את האהבה הנסתרת.

פרישות פרישות

הפרדת הרע שבנפש הבהמית ומיעוט תענוגותיו וצרכיו של הגוף, "הקאה של החלב שניק". רק לאחר מכן מגיעים לקדושה ולאהבה הגדולה.

יובל יובל

שתי קריאות של מילה אחת, ושתיהן מציינות הולכה: יובל — ה' מובל ונמשך למטה באמצעות התורה והמצוות; יובל — הכוח המוליך והממשיך אותנו כלפי מעלה. יובל הוא השער החמישים של בינה, למעלה אף מעץ החיים.

עץ החיים ועץ הדעת עץ החיים ועץ הדעת

שני ה"עצים" בקריאת הזוהר. עץ הדעת טוב ורע מתברר במהלך השבוע, ובשבת מתחבר לעץ החיים, מדרגת האהבה הגדולה.

עוקר דבר מגידולו עוקר דבר מגידולו

מלאכתו של מקושש העצים. בפנימיות, היא מפרידה את היש כדי שיעמוד בפני עצמו ולא יהיה בטל במקורו, וכך פוגמת בשני העצים ביום שבו הם מתחברים.

קטע 1 • 11

המקושש והשאלה על הקדושה

1 ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים וגו'. ופי' בזהר (ר"פ שלח קנ"ז א') שיש שני מיני עצים עץ החיים ועץ הדעת והוא דייק איזה מנהון רב¹ כו'.

"ובני ישראל היו במדבר, ומצאו איש מקושש עצים" וגו'. הוזהר מפרש (בתחילת פרשת שלח, דף קנ"ז ע"א) שיש שני סוגי עצים: עץ החיים ועץ הדעת, והוא דייק ובדק מי מהם גדול יותר וכו'.

המאמר פותח באיש שנמצא מקושש עצים בשבת במדבר. המילה "עצים" פירושה גם עצים כרותים וגם אילנות, והוזהר מפרש אותה כשני האילנות שבגן עדן: עץ החיים ועץ הדעת. חטאו של המקושש היה ששקל אותם זה כנגד זה כדי להכריע מי מהם גדול יותר. המאמר יסביר זאת רק בסופו, לאחר שיבאר מהי קדושה.

ולהבין זה צריך להבין ענין הקדושה שאמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] אדם מקדש² את עצמו מעט מלמטה מקדשין

כדי להבין זאת, יש להבין את עניין הקדושה, שעליה אמרו חז"ל: "אדם מקדש את עצמו מעט מלמטה, מקדשים

כדי להגיע למשמעות דברי הוזהר, אדמו"ר הזקן פותח בשאלה למה מתכוונים חז"ל בקדושה, כשהם אומרים שמי שמקדש את עצמו מעט מלמטה — מקדשים אותו הרבה מלמעלה.

אותו הרבה מלמעלה,³ ואינו ר"ל [רוצה לומר] השראת השכינה לכד שעל זה אמרו בפירוש שכינה שרויה^{4,5} כמו שאמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו.^{6,7}

אותו הרבה מלמעלה". אין הכוונה רק להשראת השכינה, שהרי על כך אמרו במפורש "שכינה שרויה". כך אמרו חז"ל שאפילו אדם אחד שיושב ועוסק בתורה, השכינה עמו.

"מקדשים אותו מלמעלה" אין פירושו רק שהשכינה שורה על האדם. כשהכוונה לכך, חז"ל אומרים זאת במפורש: "שכינה שרויה". כך הם אומרים אפילו על אדם אחד שיושב ולומד תורה. לכן הקדושה היא עניין נוסף, מעבר להשראת השכינה.

אלא הענין הוא ע"פ מ"ש בגמרא (רפ"י דברכות)⁸ אהא דכתיב ואספת דגנך⁹ וגו' וכתוב (ישעיה ס"א) סטרא אחרא] ועמדו זרים ורעו¹⁰ וגו'

אלא העניין הוא על פי מה שנאמר בגמרא (בתחילת הפרק השישי בברכות), על הפסוק "ואספת את דגנך" וגו' ועל הפסוק (ישעיהו ס"א) "ועמדו זרים ורעו" וגו':

כדי להסביר את עניין הקדושה, הוא פונה לקטע בברכות שמעמיד זה לצד זה שני פסוקים. בפרשה השנייה של קריאת שמע נאמר "ואספת את דגנך" — ישראל עושים בעצמם את עבודת השדה; ואילו ישעיהו מבטיח ש"זרים יעמדו ורעו" את הצאן, כלומר אחרים יעבדו בשבילם.

דכאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום¹¹ וכאן כשאין עושין כו', והוא תמוה דאיך ואספת דגנך מדבר בשאין עושים כו' והלא לעיל מיניה כתיב ולעבדו בכל לבבכם¹² ובכל נפשכם.

שכאן מדובר בזמן שישראל עושים את רצונו של מקום, וכאן בזמן שאין עושים וכו'. והדבר תמוה: איך ייתכן שהפסוק "ואספת את דגנך" מדבר בזמן שאין עושים את רצונו וכו', והרי מעט לפני כן נאמר "ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם"?

הגמרא מיישבת את הפסוקים: הפסוק בישעיהו עוסק בזמן שישראל עושים את רצון ה', ואילו "ואספת את דגנך" — בזמן שאין עושים את רצונו. אדמו"ר הזקן תמה על כך, שהרי בפסוק הקודם נאמר לעבדו את ה' "בכל לבבכם ובכל נפשכם", ודברים אלה אינם מתארים לכאורה אנשים שאינם עושים את רצונו.

אך הענין¹³ דבפרשה זו לא נזכר ובכל מאודכם¹⁴ כמ"ש בפ' שמע ולכן נקרא עדיין אין עושין רצונו של מקום כו'.^{15,16}

אלא ההסבר הוא שבפרשה זו לא נזכר "ובכל מאודכם", כפי שנאמר בפרשת שמע, ולכן היא עדיין נקראת "אין עושים רצונו של מקום" וכו'.

התשובה היא שבפרשה זו חסרות המילים "ובכל מאודכם", המופיעות בפרשה הראשונה של קריאת שמע. עבודה בכל הלב והנפש בלבד עדיין נקראת "אין עושים רצונו של מקום". בפסקאות הבאות יתבאר מה מוסיפה העבודה "בכל מאודכם".

קטע 2 • 21

אהבה כעבודה: "כי הוא חייך"

2 ולהבין זה הנה איתא בזהר¹⁷ דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא^{18,19} ומדלא אמר ברחימותא מובן היות האהבה עצמה בחי' עבודה ועמל גדול להגיע אליה וכמו שמשנה רבינו ע"ה [עליו השלום] לימד דעת לאהבה את²⁰ ה' אלקיך כי הוא חייך וגו'.

כדי להבין זאת: בזהר נאמר ש"אין עבודה כעבודת האהבה". מכיוון שלא נאמר "עבודה באהבה", מובן שהאהבה עצמה היא בחינה של עבודה, ונדרשת יגיעה רבה כדי להגיע אליה; וכפי שמשנה רבנו עליו השלום "לימד דעת": "לאהבה את הוי' אלקיך, כי הוא חייך" וגו'.

לפני שהוא מסביר את "בכל מאדך", אדמו"ר הזקן מראה שאהבת ה' היא בעצמה עבודה. הוזהר מדבר על "עבודת האהבה", ולא על "עבודה באהבה"; מכאן שהאהבה אינה רק האופן שבו עובדים את ה', אלא עבודה בפני עצמה, שמשיגים באמצעות מאמץ רב. משה לימד כיצד להגיע אליה: לאהוב את ה' "כי הוא חייך".

דהיינו לכשיתבונן איך הוא אוהב חיי נפשו ורוצה מאד בקיום חיותו שלא יפסוק ממנו ח"ו [חס ושלום], וזאת ישים האדם אל לבו

כלומר, כשאדם מתבונן בכך שהוא אוהב את חיי נפשו ורוצה מאוד שחיותו תימשך, שלא תיפסק ממנו, חלילה — עליו לשים זאת אל לבו:

הדרך היא התבוננות. תחילה האדם מתבונן עד כמה הוא אוהב את חיי ורוצה שיימשכו, ועד כמה הוא חושש לאבד אותם.

כי הוא ית' הנה הוא עצמו החיות שבקרב וחייו ממש שהוא חיי העולמים עליונים ותחתונים.²¹

שהרי הוא יתברך עצמו הוא החיות שבתוכו וחייו ממש, כי הוא חיי העולמות העליונים והתחתונים.

לאחר מכן הוא שם אל לבו שה' עצמו הוא החיות שבתוכו, שכן הוא חיי כל העולמות. כך האהבה הטבעית שיש לו לחייו נעשית אהבה לה', שהוא החיים עצמם.

קטע 3 • 31

שתי אהבות: "בכל נפשך" ו"בכל מאודך"

3 וזהו ובכל נפשכם²² שכמה כחות יש באדם בנפש החיונית כמו הזן והדוחה והמעכל כו'. וכן בנפש השכלי כו'

וזהו [פירוש] "ובכל נפשכם": לאדם יש כוחות רבים בנפש החיונית, כגון הכוח המזין, הכוח הדוחה והכוח המעכל, וכן הלאה; וכך גם בנפש השכלית, וכן הלאה.

האהבה הנובעת מהתבוננות בה' כמקור החיים של האדם היא האהבה שהפסוק מכנה "בכל נפשכם". כאן הנפש כוללת את כל כוחות האדם: את כוחות הנפש החיונית, המפעילה את תפקודי הגוף כגון הזנה, הפרשת פסולת ועיכול, וגם את כוחות הנפש השכלית.

ולאהבה זו שתקבע בלבו צריך עבודה ועמל גדול ויגיעה רבה בהתבוננות הנ"ל במוחו ומחשבתו ונקרא אהבה זו אהבת עולם בחיי ממלא כל עלמין כנודע

כדי שאהבה זו תיקבע בלבו, נדרשים עבודה, עמל רב ויגיעה גדולה בהתבוננות האמורה, במוחו ובמחשבתו. אהבה זו נקראת "אהבת עולם", והיא בחינת ממלא כל עלמין, כידוע.

האהבה הזאת אינה באה מאליה. כדי שתיקבע בלב, יש להשקיע מאמץ רב בהתבוננות שתוארה לעיל. היא נקראת "אהבת עולם", ושייכת לאור ממלא כל עלמין — החיות האלוקית הנמשכת לכל עולם במידה המתאימה לו.

(ועי' בסשי"ב [בספר של בינונים] פמ"ד אהבה הכלולה²³ כו'), ולכן היא בגדר גבול ומקום ויש לה הפסק וביטול בנטות לבבו כנ"ל.

(וראה בספר של בינונים, פרק מ"ד, "אהבה הכלולה" וכו'). לכן היא בגדר גבול ומקום, והיא עלולה להיפסק ולהתבטל כאשר לכו פונה לכיוון אחר, כנזכר לעיל.

הטקסט מפנה לתניא, פרק מ"ד, העוסק באהבה הכוללת את כל דרגות האהבה. מכיוון שאהבה זו שייכת לאור הנמדד לכל עולם, גם היא מוגבלת: יש לה גבולות, והיא עשויה לחלוף או להתבטל כאשר לכו של אדם פונה לדבר אחר.

אבל ענין בחי' ובכל מאדך²⁴ היא אהבה בלי גבול²⁵ ומדה ואין לה הפסק דכל מקום שנא' [שנאמר] מאד הוא בלי הפסק עולמית מחמת שבאה מבחי' סוכי"ע וכולא קמיה כלא חשיב.

אבל בחינת "ובכל מאדך" היא אהבה שאין לה גבול ומידה, ואין לה הפסק. בכל מקום שנאמר "מאד", הכוונה היא לדבר שאין לו הפסק לעולם, משום שאהבה זו באה מבחינת סוכב כל עלמין, ו"כולא קמיה כלא חשיב".

"בכל מאדך" היא אהבה מסוג אחר: אין לה גבול או מידה, והיא אינה נפסקת לעולם. "מאד", שפירושו המילולי "מאוד", מציין דבר שאין לו גבול וסוף. אהבה זו באה מאור סוכב כל עלמין, שלפניו הכול נחשב כלא כלום.

כי הנה חיות כל העולמות עליונים ותחתונים [ותחתונים] אינו אלא מרוח פיו ית' כמ"ש וברוח פיו כל צבאם,²⁶

שהרי חיותם של כל העולמות, העליונים והתחתונים, אינה אלא מרוח פיו יתברך, כמו שכתוב: "וברוח פיו כל צבאם";

כדי להסביר את ההבדל בין שתי דרגות האור, אדמו"ר הזקן פותח במקור החיות של העולמות. כל חיות העולמות, העליונים והתחתונים, באה רק מ"רוח פיו", ככתוב בתהילים.

כמו באדם הגשמי למשל רוח פיו הוא היוצא ונמשך מפנימיותו ותוכיותו אבל מ"מ אינו עצמותו ומהותו כלל

כמו למשל אצל אדם גשמי: רוח פיו יוצאת ונמשכת מפנימיותו ומתוכו, אך בכל זאת אינה עצמותו ומהותו כלל;

המשל הוא באדם: רוח פיו באה מעומק פנימיותו, ובכל זאת אינה עצמותו.

כי אין גורם שינוי כלל בעצמותו בין קודם שיצא הדיבור או ההבל ממנו ובין אחר כך אלא הוא זיו והתפשטות הארה.

שהרי אין הדבר גורם שום שינוי בעצמותו, בין לפני שיצאו ממנו הדיבור או ההבל ובין לאחר מכן; אלא זהו זיו והתפשטות של הארה.

הדיבור או הנשיפה אינם משנים דבר בעצמותו של האדם; הוא נותר אותו אדם לפני כן ולאחר מכן. ההבל הוא רק זיו, התפשטות חיצונית של חיותו.

כך כביכול חיות כל העולמות עליונים ותחתונים אינו אלא זיו והתפשטות הארה הנמשכת מאור אין סוף ב"ה תוך כל עלמין להחיותם

כך גם, כביכול, חיותם של כל העולמות, העליונים והתחתונים, אינה אלא זיו והתפשטות של הארה הנמשכת מאור אין סוף ברוך הוא לתוך כל העולמות, כדי להחיותם.

כך גם החיות המפעילה את כל העולמות אינה אלא זיו והתפשטות של אור אין סוף, הנמשך לתוכם כדי להחיותם. זהו האור ממלא כל עלמין.

אבל בחי' סובב כל עלמין הוא מה שאינו יכול להתלבש תוך עלמין להחיותם שהוא בחי' עצמותו ומהותו ממש

אבל בחינת סובב כל עלמין היא מה שאינו יכול להתלבש בתוך העולמות כדי להחיותם, והיא בחינת עצמותו ומהותו ממש;

אור סובב כל עלמין הוא ההפך: הוא אינו יכול להתלבש בעולמות ולהחיותם, משום שהוא עצמותו ומהותו ממש של ה', ולא הארה בלבד.

אלא סוכ"ע מעלה ומטה שוים ממש שאינם תופסים מקום כלל נגדו ח"ו [חס ושלום] ולכן כתיב הודו על ארץ ושמים^{27,28} שבחי' ארץ נדמה לבחי' שמים דכולא קמיה כו'.

אלא שסובב כל עלמין, מעלה ומטה שוים בו ממש, שכן אין הם תופסים מקום כלל ביחס אליו, חס ושלום. לכן נאמר: "הודו על ארץ ושמים", משום שבחינת הארץ נדמית לבחינת השמים, שכן הכול לפניו וכו'.

לפני בחינה זו, "מעלה" ו"מטה" שוים לחלוטין, משום ששום עולם אינו תופס מקום ביחס אליה. לכן נאמר בתהילים "הודו על ארץ ושמים", והארץ מוזכרת לפני השמים: לפניו אין הארץ שונה מן השמים, שכן הכול לפניו כלא כלום.

ואהבה זו מבחי' סוכ"ע לא תשתנה לעולם מחמת אהבות אחרות בשום אופן (עמ"ש בפ' ויחי ע"פ חכלילי^{29,30} ועמ"ש בפ' נח בד"ה מים רבים)

ואהבה זו, שמבחינת סובב כל עלמין, לא תשתנה לעולם כגלל אהבות אחרות, בשום אופן (ראו מה שנכתב בפרשת ויחי על הפסוק "חכלילי" [עיניי מיינ]), ומה שנכתב בפרשת נח במאמר הפותח במילים "מים רבים"),

מאחר שאהבה זו נובעת מהאור המקיף, שאינו תלוי בדבר בעולם, שום אהבה אחרת אינה יכולה לשנות אותה או לדחוק אותה הצידה. כאן מפנים לשני מאמרים בפרשות ויחי ונח, שבהם הדבר מוסבר.

כדכתיב מים רבים לא יוכלו לכבות³¹ את האהבה מאחר שאינה מתלבשת תוך כלי כנ"ל וכל חד לפום שיעורא דיליה³² יש לו בחי' אהבה זו

כמו שנאמר: "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", מאחר שאינה מתלבשת בתוך כלי, כנזכר לעיל. ולכל אחד, לפי מידתו, יש בחינה זו של אהבה,

לכן נאמר "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה": "המים הרבים" של אהבות אחרות אינם יכולים לכבות אותה, משום שאינה מתלבשת בכלי — צורה מוגבלת שעלולה להיות מושפעת. לכל יהודי יש אהבה זו, כל אחד לפי מידתו.

כדכתיב ועמך כולם צדיקים^{33,34} (ע' [עיינן] בזהר ר"פ נח)³⁵ וכתיב (בראשית י"ז י"א) והיה לאות ברית ביני וביניכם³⁶ וכתיב (שמות ל"א י"ג) כי אות³⁷ היא ביני וביניכם כו'

כמו שנאמר: "ועמך כולם צדיקים" (ראו בזהר, ריש פרשת נח); ונאמר (בראשית י"ז, י"א): "והיה לאות ברית ביני וביניכם"; ונאמר (שמות ל"א, י"ג): "כי אות היא ביני וביניכם" וכו',

ההוכחה לכך שלכל יהודי יש אהבה זו היא הפסוק "ועמך כולם צדיקים". אהבה זו נקראת גם "אות" של הברית: על ברית המילה נאמר "לאות ברית ביני וביניכם", ועל השבת נאמר "אות היא ביני וביניכם".

ברית עולם (ע' [עיינן] מ"ר [מדרש רבה] ס"פ דברים דרפ"ז ע"ג [עמוד ג']) פי' אות ברית הוא בחי' אהבה³⁸ זו מבחי' סוכ"ע שאינה מתלבשת בתוככם רק שעומדת עליכם בבחי' מקיף ביני וביניכם וד"ל [ודי למבין].

"ברית עולם" (ראו מדרש רבה, סוף פרשת דברים, דף רפ"ז ע"ג). פירוש הדבר הוא ש"אות ברית" היא בחינת אהבה זו, שמבחינת סובב כל עלמין; היא אינה מתלבשת בתוככם, אלא עומדת עליכם בבחינת מקיף, "ביני וביניכם", וד"ל.

"אות ברית" היא אהבה זו שמאור סובב כל עלמין. היא אינה מתלבשת בתוך האדם, אלא שורה עליו כמקיף, "ביני וביניכם". הביטוי המסיים, "וד"ל", מותיר עומק נוסף לעיון הקורא.

וזהו שחז"ל [שחכמינו זכרונם לברכה] קראו אותו ית' בשם הקב"ה³⁹ ולא בשאר שמות וכינוים כגון רחום⁴⁰ כו' כי כל השמות וכינוים הם על

וזו הסיבה שחז"ל קראו לו יתברך בשם "הקדוש ברוך הוא" ולא בשמות ובכינויים אחרים, כגון "הרחום" וכו'. שכן כל השמות והכינויים הם על שם

הדבר מסביר גם מדוע חז"ל מכנים את ה' "הקדוש ברוך הוא", ולא בשמות כגון "הרחום". שמות אחרים אלה מתארים את ה' לפי פעולותיו.

שם התהוות הפעולה הנמשכת מאתו ית' ואפילו שם הוי"ה הוא על שם שמהוה מאין ליש, מה שאין כן שם קדוש מורה על עצמותו

הפעולה הנמשכת ממנו יתברך, שבה מתהווים דברים; ואפילו שם הוי"ה הוא על שם שהוא מהווה יש מאין. לעומת זאת, השם "קדוש" מורה על עצמותו,

כל שם של ה' נקרא על שם פעולה מסוימת שבאמצעותה הוא פועל בעולם. גם שם הוי"ה מציין את העובדה שהוא מהווה מציאות יש מאין. לעומת זאת, השם "קדוש" מצביע על עצמותו.

שהוא קדוש ומובדל שאינו מתלבש תוך עלמין וקדוש ברוך הוא אין סוף המתלבש תוך ז"א דאיהו וגרמוהי חד⁴¹ (ועמ"ש מזה ע"פ צאינה וראינה).⁴²

שהוא קדוש ומובדל ואינו מתלבש בתוך העולמות. ו"הקדוש ברוך הוא" הוא אין סוף המתלבש בז"א, כי "איהו וגרמוהי חד" (ועיין במה שנכתב על כך על הפסוק "צאינה וראינה").

"קדוש" פירושו מובדל, ואינו מתלבש בעולמות. במונחים קבליים, "הקדוש ברוך הוא" הוא אין סוף כפי שהוא מתלבש בז"א, שש המדות של אצילות, ושם, כפי שנאמר בתיקוני זוהר, "הוא וכליו אחד".

ואהבה הבאה מבחי' זו נקראת קדושה לשון נוקבא שמקבלת מקדוש⁴³ כמ"ש ואל אישך תשוקתך⁴⁴ (ע'י [עיינ] ברע"מ [ברע"א מהימנא] פ' אמור דף צ"ג⁴⁵ א' ובפרדס ערך קדוש ועמ"ש ע"פ ראשי המטות^{46, 47} בענין פ"י קדושה זו ואיך פרישות מביאה לידי קדושה כו').

והאהבה הבאה מבחינה זו נקראת קדושה, לשון נקבה, שכן היא מקבלת מקדוש, ככתוב: "ואל אישך תשוקתך" (עיינ ברע"א מהימנא, פרשת אמור, דף צ"ג א', ובפרדס, ערך "קדוש"; וכן במה שנכתב על הפסוק "ראשי המטות" בעניין פירושה של קדושה זו, וכיצד פרישות מביאה לידי קדושה וכו').

האהבה הבאה מבחינה זו נקראת קדושה, לשון נקבה של "קדוש", משום שהיא מקבלת מ"קדוש", כפי שהנקבה מקבלת, כדוגמת "ואל אישך תשוקתך". הסוגריים מציינים מקורות ברע"א מהימנא ובפרדס, ומפנים למאמר על "ראשי המטות", המבאר קדושה זו וכיצד פרישות מביאה אליה.

והנה בחינת אהבה זו שנקראת בשם אות ברית הנ"ל אינה באה להתגלות אלא על ידי כריתת ערלה החופפת ומכסה כו'.

והנה בחינת אהבה זו, הנקראת בשם "אות ברית" כנוצר לעיל, אינה מתגלה אלא על ידי כריתת הערלה המכסה ומסתירה וכו',

אהבה זו, "אות ברית", מצויה בכל יהודי אך נסתרת. היא מתגלה רק כאשר כורתים את ה"ערלה" המכסה עליה, כשם שבכרית המילה מסירים את הכיסוי.

כמו שכתוב ומלתם את ערלת לבבכם⁴⁸ (ועמ"ש מזה ע"פ ראה אנכי).^{49, 50} וערלה אינו לשון אוטם⁵¹ אלא ל' [לשון] כיסוי וכו'.

ככתוב: "ומלתם את ערלת לבבכם" (ועיין במה שנכתב על כך על הפסוק "ראה אנכי [נותן לפניכם]"). ו"ערלה" אינה לשון של אטימה, אלא לשון של כיסוי וכו'.

כך אומרת התורה: "ומלתם את ערלת לבבכם". כאן "ערלה" פירושה כיסוי ולא אטימה: האהבה כבר קיימת, אלא שהיא מכוסה, והסרת הכיסוי מגלה אותה.

והוא בחי' אהבה רעה בתענוגות בני אדם אף שהוא בהיתר רק שהוא בחמימות והתלהבות התאוה כו', וזוהי בחינת אהבה רעה לתענוגות בני אדם, אף כשהדבר מותר, אלא שהדבר נעשה בחמימות ובהתלהבות של התאוה וכו',

הכיסוי הוא "אהבה רעה" — תשוקה לתענוגות גופניים. גם כשההנאה מותרת, החמימות וההתלהבות שבתשוקה אליה מכסות על אהבת ה'.

וזוהי שכתוב יגיע כפיך כי תאכל,⁵² כלומר שהכפים יגיעים או הרגלים ושאר אברים החיצוניים בלא לב כו',

וזוהי שכתוב: "יגיע כפיך כי תאכל", כלומר, שהידיים יעמלו, או הרגליים ושאר האיברים החיצוניים, בלי שהלב יהיה מעורב בכך וכו',

את הפסוק "יגיע כפיך כי תאכל" מפרשים כאן כהוראה לגישה הנכונה לפרנסה: רק הידיים, הרגליים ושאר האיברים החיצוניים צריכים לעמול, בלי שהלב יהיה מושקע בכך.

ואף הקרים בטבע כמו יושבי אוהלים כו' בחי' נולד מהול כו' אעפ"כ [אף על פי כן] צריכים להטיף דם ברית⁵³ למעט חלבו ודמו כו'

ואף מי שקר מטבעו, כגון יושבי אוהלים וכו', בחינת נולד מהול וכו', בכל זאת צריך להטיף דם ברית, כדי למעט את חלבו ודמו וכו',

יש אנשים שקר מטבעם ואינם נמשכים לתענוגות, כמו אלה ה"יושבים באוהלים" ופרושים לצורך לימוד התורה. הם דומים למי שנולד מהול, אך כשם שעל פי ההלכה מטיפים דם ברית ממנו שנולד מהול, גם הם צריכים למעט את "חלבו ודמו".

למעט הנאות וצרכי גופו המונעים העבודה וכו' וכמ"ש מיץ חלב יוציא חמאה⁵⁴ ואמרו רז"ל [רבתינו זכרונם לברכה] במי אתה מוצא חמאה של תורה⁵⁵ במי שהקיא חלב שינק, וענין החמאה הוא

למעט את ההנאות ואת צורכי הגוף המונעים את העבודה [לה'] וכו'. וככתוב: "מיץ חלב יוציא חמאה", ואמרו חז"ל: "במי אתה מוצא חמאה של תורה? במי שהקיא חלב שינק". וענין החמאה הוא

כלומר, עליהם לצמצם את ההנאות ואת צורכי הגוף המפריעים לעבודת ה'. הפסוק "מיץ חלב יוציא חמאה", שחז"ל דרשו כמורה שחמאת התורה נמצאת במי שהקיא את החלב שינק, מובא כאן כדימוי להיפרדות מן הדברים המזינים את תאוות הגוף.

כמו למשל שמנונית הצף על החלב כך הוא בחי' אהבה הנ"ל שאינה מתלבשת תוך כלי כנ"ל

כמו, למשל, השומן הצף על החלב; כך היא בחינת האהבה הנזכרת לעיל, שאינה מתלבשת בתוך כלי, כנזכר לעיל.

החמאה דומה לשמנת הצפה על פני החלב. כך גם האהבה הגדולה הנובעת מן האור המקיף נשארת למעלה ואינה מתלבשת בתוך כלי.

(ועמ"ש בפי' ויחי ע"פ ולבן שנים⁵⁶ מחלב ובפי' וארא ע"פ וארא⁵⁷ כו' באל שדי⁵⁸ שבחי' חלב בקדושה הוא הגדלת המדות אהוי"ר [אהבה ויראה] ע"י אם הבנים שמחה,⁵⁹ וע' בוח"ג [בוהר חלק ג] קל"ו ב' בפי' רוחצות בחלב⁶⁰ בחוורא דלעילא⁶¹ כו'.

(וראו מה שכתוב בפרשת ויחי על הפסוק "ולבן שנים מחלב", ובפרשת וארא על הפסוק "וארא" וכו', "באל שדי": שבחינת החלב שבקדושה היא גידול המדות, אהבה ויראה, כאמצעות "אם הבנים שמחה". וראו גם בוהר, חלק ג, דף קל"ו ע"ב, בפירוש "רוחצות בחלב" — בלובן העליון וכו').

הסוגריים מפנים למאמרים בפרשת ויחי ובפרשת וארא, המסבירים ש"חלב" שבקדושה הוא גידולן והזנתן של המדות, אהבה ויראה, כאמצעות הבינה, הנקראת "אם הבנים שמחה". מובא בהם גם פירוש הזוהר ל"רוחצות בחלב" כלובן העליון.

וא"כ מזה יובן דבחי' חמאה שהוא שומן החלב יתכן שזהו בחי' האהבה רבה שלמעלה מהכלי וז"ש [וזהו שכתוב] באברהם ויקח חמאה וחלב⁶² כו' וז"ש [וזהו שכתוב] (בישעיה ז' ט"ו) חמאה ודבש יאכל⁶³ כו',

אם כן, מכאן מובן שבחינת החמאה, שהיא השומן שבחלב, עשויה להיות בחינת האהבה הגדולה שלמעלה מן הכלי. זהו שכתוב על אברהם: "ויקח חמאה וחלב" וכו', וזהו שכתוב (ישעיהו ז', טו): "חמאה ודבש יאכל" וכו'.

מכאן שהחמאה, החלק העשיר שבחלב, עשויה לבטא את האהבה הגדולה שלמעלה מן הכלי. כך אפשר להבין מדוע אברהם הגיש לאורחיו "חמאה וחלב", ומה משמעות הנבואה "חמאה ודבש יאכל".

אך במי אתה מוצא חמאה של תורה במי שהקיא כו' כי דוקא פרישות מביאה לידי קדושה⁶⁴ שבחי' אהבה רבה זו אינה באה

אך אצל מי מוצאים את חמאת התורה? אצל מי שהקיא וכו'; שכן דווקא הפרישות מביאה לקדושה, משום שאהבה גדולה זו אינה באה

אולם חמאת התורה נמצאת רק אצל מי ש"הקיא" את החלב, משום שרק הפרישות מביאה לקדושה. אהבה גדולה זו באה רק לאחר שאדם נפרד מן הרע.

אלא אחר מדרגת הפרישות שהוא להפריד הרע שבנפש הב' המית כו' שהוא בחי' בירור עה"ד [עץ הדעת]

טו"ר [טוב ורע]

אלא לאחר מדרגת הפרישות, שפירושה להפריד את הרע שבנפש הבהמית וכו'; זוהי בחינת בירור עץ הדעת טוב ורע,

פרישות פירושה להפריד את הרע שבנפש הבהמית מן הטוב. זוהי עבודת בירור עץ הדעת, שבו הטוב והרע מעורבים זה בזה.

והיינו ע"י בחיי אהבת עולם ועי"ז יבא אח"כ לבחי' קדושה ואה"ר [ואהבה רבה] זו שהוא בחי' עץ החיים: 65, 66, 67, 68

וזה נעשה באמצעות בחינת אהבת עולם. באמצעותה יבוא לאחר מכן לבחינת הקדושה ולאהבה הגדולה הזאת, שהיא בחינת עץ החיים.

הבירור נעשה באמצעות אהבת עולם, אהבה שאדם פועל להשיג באמצעות התבוננות. רק לאחר מכן הוא מגיע לקדושה ולאהבה הגדולה, שהיא בחינת עץ החיים; כך מתחברות שתי האהבות לשני העצים שבזוהר.

קטע 4 • 41-5

העץ שעל פלגי מים ואיסוף הנפש אל ה'

4 והנה כתיב והיה כעץ שתול על פלגי מים⁶⁹ וגו'. דהיינו בחינת עץ החיים ולא יראה

והנה נאמר: "והיה כעץ שתול על פלגי מים" וגו' — כלומר, בחינת עץ החיים. "ולא יראה"

אדמו"ר הזקן מביא את דימוי העץ "השתול על פלגי מים" ומזהה אותו עם עץ החיים — האהבה הגדולה שמקורה באור המקיף, כפי שתואר לעיל. המילים הבאות, "ולא יראה כי יבוא חום", הן מנוסח הפסוק בירמיהו, המשתמש באותו דימוי.

כי יבא חום⁷⁰ וכי פ"י שלא יבטל ויפסיק האהבה זו מחמת חמימות ותאוות לדברים אחרים ח"ו [חס ושלום] כי המקיף מסמא עינים של החיצונים ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה⁷¹ כו'.

"כי יבוא חום" וכי. פירוש הדבר הוא שאהבה זו לא תבטל ולא תיפסק מחמת חום ותאוות לדברים אחרים, חס ושלום; שכן האור המקיף מסמא את עיני הכוחות החיצוניים, ו"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה" וכי.

"חום" כאן הוא החום של התשוקה לדברים אחרים. תשוקות כאלה אינן יכולות לבטל אהבה זו, משום שהאור המקיף "מסמא את העיניים" של הכוחות החיצוניים — כוחות הקליפה המבקשים להסיט את הלב; וכדברי הפסוק, מים רבים אינם יכולים לכבות אותה.

5 והנה כתיב אם ישים אליו לבו⁷² רוחו ונשמתו אליו יאסוף. פ"י כשישים האדם אל לבו ויעמיק באהבה

רבה זו בתשוקה גדולה כמ"ש ואל אישך תשוקתך⁷³ אז אליו ית' יאסוף וימשיך למטה תוספת קדושה.

והנה נאמר: "אם ישים אליו לבו, רוחו ונשמתו אליו יאסוף". כלומר, כאשר אדם מכוון את לבו ומעמיק באהבה גדולה זו, מתוך געגוע עז, ככתוב: "ואל אישך תשוקתך", אז "אליו יתברך יאסוף", וימשיך למטה תוספת קדושה.

הפסוק מאיוב מתפרש כתיאור של אדם המכוון את לבו אל ה' ומעמיק באהבה הגדולה מתוך געגוע עז, כמו געגועה של הנקבה אל הזכר. אז הוא אוסף את רוחו ואת נשמתו אל ה', ועל ידי כך נמשכת מלמעלה תוספת קדושה — אותה "הרבה" של קדושה שעליה דיברו חז"ל.

קטע 5 • 61-7

מעט מלמטה, הרבה מלמעלה: יובל

6 וזהו אדם מקדש את עצמו מעט⁷⁴ פ"י שאינו אלא מעט כמו שאמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] נדמה להם כהר⁷⁵ וכו'

וזהו פירוש "אדם מקדש את עצמו מעט": כלומר, רק מעט, כפי שאמרו חז"ל: "נדמה להם כהר" וכו';

המאמר חוזר כעת לדברי חז"ל שבהם פתח. הקדושה שהאדם פועל בעצמו היא באמת רק "מעט". חז"ל אומרים שלצדיקים היצר הרע נדמה כהר; כך גם מאמציו של האדם עשויים להיראות גדולים, אך באמת הם קטנים.

אבל באמת אינו כן מקדשין אותו הרבה מלמעלה שממשיך עליו בחינת סוכ"ע ע"י התורה והמצות שהמצות הם איברים דמלכא.^{76, 77}

אבל באמת אין הדבר כך: "מקדשין אותו הרבה מלמעלה" — הוא ממשיך על עצמו את בחינת סוכ"ע כל עלמין באמצעות התורה והמצוות, שהרי המצוות הן "איברים של המלך".

"מקדשין אותו הרבה מלמעלה": באמצעות התורה והמצוות הוא ממשיך על עצמו את האור המקיף, את עצמותו של ה', שנעלה לאין ערוך ממאמציו שלו. המצוות נקראות "איברים של המלך", והפסקה הבאה מסבירה את הדימוי.

7 והוא כמו למשל שאם תופס באדם באחד מאבריו ימשיכנו אליו וכש"כ [וכל שכן] כשאוחז ביד ימינו והוא ע"י מצות צדקה וחסד דרועא ימינא^{78, 79} וכו' לכשיתבונן היטב שהתורה

והרי זה דומה, למשל, לאדם שאוחז באדם אחר באחד מאיבריו ומושך אותו אליו; וכל שכן כשהוא אוחז בידו הימנית. הדבר נעשה באמצעות מצוות הצדקה והחסד, שהן "זרוע ימין" וכו'. כאשר אדם מתבונן היטב בכך שהתורה

המשל הוא שמי שאוחז באדם באחד מאיבריו מושך אליו את האדם כולו, וכל שכן אם הוא אוחז בידו הימנית. בדומה לכך, מצווה היא "איבר" של ה', וקיומה אוחז בה' עצמו; מצוות הצדקה והחסד, שתיקוני הזוהר מכנה "זרוע ימין", דומה לאחיזה בידו הימנית.

והמצות הם מבחי' סוכ"ע ועצמותו ית' ממש שוכן בתוכם א"כ כשעוסק בהם ומקבל התורה במוחו או עושה המצוה בידו הרי ממשיך עליו אור א"ס ב"ה בעצמותו ממש כו',

והמצוות הן מבחינת סוכ"ע כל עלמין, ועצמותו ממש, יתברך, שורה בתוכן. אם כן, כאשר אדם עוסק בהן ומקבל את התורה במוחו, או מקיים מצווה בידו, הוא ממשיך עליו את אור אין סוף ברוך הוא, בעצמותו ממש וכו'.

כאשר אדם מתבונן בכך שהתורה והמצוות באות מבחינת האור המקיף את כל העולמות, ושעצמותו של ה' ממש שורה בהן, הוא מבין שלימוד תורה או קיום מצווה ממשיכים עליו את אור אין סוף עצמו, ולא רק הארה ממנו.

וזהו ועל יובל ישלח שרשיו^{80,81} שהוא בחיי יובל בחול"ם ויובל במלאפום ושניהם לשון הולכה כמ"ש לך יובילו מלכים שי,⁸² אלא שבחיי יובל במלאפום ר"ל [רוצה לומר] שהוא ית' מתנהג ומתמשך למטה ע"י התורה והמצוות.

וזהו פירוש "ועל יובל ישלח שרשיו": בחינת יובל בחולם ויובל במלאפום, ושניהם לשון הולכה, כמו שכתוב: "לך יובילו מלכים שיי". אלא שבחינת יובל במלאפום פירושה שהוא יתברך מונהג ונמשך למטה באמצעות התורה והמצוות.

זהו פירוש הפסוק "ועל יובל ישלח שרשיו". אדמו"ר הזקן מבחין בין שתי צורות הניקוד של אותן האותיות: יובל, במלאפום, ויובל, בחולם; שתייהן מבטאות הולכה, כמו בפסוק "לך יובילו מלכים שיי". יובל מציין את ה', כביכול, מובל ונמשך אלינו באמצעות התורה והמצוות.

קטע 6 • 81-9

יובל: השער החמישים, למעלה מעץ החיים

8 ויובל בחול"ם שהוא מנהיג וממשיך אותנו למעלה כמ"ש יובל היא⁸³ תהיה לכם פי' שלכם תהיה אותו היובל שמוליך

ויובל בחולם הוא הכוח שמנהיג ומעלה אותנו, כפי שנאמר: "יובל היא תהיה לכם". כלומר, היובל הזה, שמוליך יובל בחולם הוא הכיוון ההפוך: הוא מוליך ומעלה אותנו אל ה'. לכן נאמר על שנת היובל: "יובל היא תהיה לכם" — הכוח שמעלה אותנו יהיה שלנו.

וממשיך ושבתם איש לאחוזתו וגו' להתכלל למהוי אחד באחד⁸⁴ נשיקין כפולים.⁸⁵ [עמ"ש בפ' בראשית ע"פ ושם אחיו יובל⁸⁶ כו']

ומעלה, יהיה שלכם; "ושבתם איש לאחוזתו" וגו' — להיכלל, להיות אחד עם אחד, "נשיקות כפולות". [ראו מה שנכתב בפרשת בראשית על הפסוק "ושם אחיו יובל" וכו']

ביובל חוזר כל אדם לנחלת אבותיו; כאן הכוונה היא שהנשמה חוזרת לשורשה, נכללת בה' ונעשית "אחד עם אחד". "נשיקות כפולות" הן חיבור דו-כיווני: מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. ההערה שבסוגריים המרובעים, המפנה לפסוק על יובל בפרשת בראשית, נמשכת עד סוף המאמר.

9 והנה יובל הוא שנת החמשים דהיינו שער החמשים מנש"ב [מני שערי בינה]⁸⁷ וזהו ענין שפי' יובל שהוא מנהיג וממשיך אותנו למעלה וכמ"ש במ"א ע"פ וספרתם לכם⁸⁸ כו'

והנה היובל הוא השנה החמישים, כלומר השער החמישים מחמישים שערי בינה. וזהו הטעם לכך שפירשו שיובל הוא זה שמנהיג ומעלה אותנו, כפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "וספרתם לכם" וכו',

שנת היובל היא השנה החמישים, והיא מקבילה לשער החמישים מחמישים שערי בינה — השער העליון ביותר. לכן היובל הוא הכוח שמנהיג אותנו ומעלה אותנו למעלה. אדמו"ר הזקן מפנה להסברו על ספירת העומר.

תספרו חמישים יום⁸⁹ ששער החמישים הוא המחבר המאציל אי"ס ב"ה לנאצלים כו' וז"ש [וזהו שכתוב] והיה כעץ כו'

"תספרו חמישים יום": השער החמישים הוא המחבר את המאציל, אין סוף ברוך הוא, עם הנאצלים וכו'. ועל כך נאמר "והיה כעץ" וכו',

כפי שמבואר שם, השער החמישים הוא המחבר בין המאציל, אין סוף, לבין המדרגות הנאצלות. לכן הפסוק על העץ מזכיר את היוכל.

ועל יובל ישלח שרשיו^{90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97} שבחיי יובל הוא למעלה גם מבחי' עץ החיים (כמ"ש בזהר פ' אחרי דנ"ח ע"א⁹⁸ ובפ' אמור דצ"ז ע"א ועיין באדר"ז [באדרא זוטא] דר"צ סע"ב [סוף עמוד ב] ובזח"ב [ובזהר חלק ב'] יתרו דף פ"ג [דף פ"ג] סע"א [סוף עמוד א] משפטים דצ"ח ע"ב.⁹⁹

"ועל יובל ישלח שרשיו": מדרגת היוכל גבוהה אפילו ממדרגת עץ החיים (ככתוב בזהר, פרשת אחרי, דף נח ע"א, ופרשת אמור, דף צז ע"א; ועיינו באדר"ז, דף רצ ע"ב, בסופו; ובזהר, חלק ב, יתרו, דף פג ע"א, בסופו; משפטים, דף צח ע"ב.

העץ הוא עץ החיים, והוא שולח את שורשיו "על יובל": שורשו של העץ ביובל, שמדרגתו גבוהה מעץ החיים. הסוגריים מציינים מקומות בזהר שבהם הנושא נידון.

ועיין בפ' חיי שרה דקל"א ע"א ובגמרא פ"ט דבכורות דנ"ה ע"ב יובל שמו וברכות פ' אחרי ס"פ כ"ב. ובפ' פנחס קרוב לס"פ דרפ"ב א'. רות רבה ס"פ ויאמר הכי המטפחת דמ"ח ע"ד).

ועיינו בפרשת חיי שרה, דף קלא ע"א; ובגמרא, פרק ט בבכורות, דף נה ע"ב: "יובל שמו"; ובמדרש רבה, פרשת אחרי, סוף סימן כב; ובפרשת פינחס, סמוך לסוף הפרשה, דף רפב ע"א; ובמדרש רות, סוף הקטע "ויאמר הכי המטפחת", דף מח ע"ד).

הרשימה נמשכת עם הזהר על פרשת חיי שרה, הגמרא במסכת בכורות, שבה נאמר שנהר פרת נקרא יובל, וכן מקורות במדרש רבה ובמדרש רות.

וגם יובן זה עוד ממ"ש בזח"ג [בזהר חלק ג] פ' שלח קנ"ח ב' ¹⁰⁰ כפ"י היש בה עץ אם אין^{101, 102} שבחיי אין הוא למעלה מעלה גם מבחי' עץ החיים כו'

וגם עניין זה יובן עוד ממה שכתוב בזהר, חלק ג, פרשת שלח, דף קנח ע"ב, בפירוש "היש בה עץ אם אין": מדרגת אין גבוהה מאוד, אפילו ממדרגת עץ החיים וכו'.

הוכחה נוספת מובאת מהזהר על שאלת המרגלים "היש בה עץ אם אין". אין, כלומר העדר, היא המדרגה הנעלמת שמעבר לכל השגה, וגבוהה אפילו מעץ החיים.

ושער החמשים שהוא בחיי יובל הוא הממוצע בין אין ליש כמ"ש במ"א.¹⁰³ ועמ"ש בפרשה ואתחנן בד"ה וידעת היום^{104, 105} בפ"י ויעקוד אברהם כו' ממעל לעצים¹⁰⁶ כו'.¹⁰⁷

והשער החמשים, שהוא בחינת יובל, הוא הממוצע בין אין ליש, כפי שמבואר במקום אחר. ועיינו במה שכתוב בפרשת ואתחנן, במאמר המתחיל "וידעת היום", בפירוש "ויעקוד אברהם" וכו', "ממעל לעצים" וכו'.

השער החמשים, היובל, הוא הממוצע בין אין, המקור הנעלם, לבין יש, המציאות הגלויה. הטקסט מפנה גם למאמרו על עקדת יצחק, שבו אברהם הניח אותו "ממעל לעצים", כלומר מעל שני העצים.

קטע 7 • 101

חטאו של מקושש העצים

10 והנה מזה יובן ענין חטא המקושש עצים ביום השבת,¹⁰⁸ כי הנה שכתא דלילא¹⁰⁹ הוא בחיי עליית הבירורים שנתבררו בכל ששת ימי המעשה

מכאן יובן עניינו של חטא המקושש עצים ביום השבת. שבת הלילה היא בחינת עליית הבירורים שהתבררו בכל ששת ימי המעשה,

כעת אפשר להסביר את חטאו של מקושש העצים. ליל שבת, "שבת הלילה", הוא הזמן שבו הבירורים שהושגו בששת ימי המעשה עולים למעלה.

והוא בחינת בירור עה"ד [עץ הדעת] טו"ר [טוב ורע] שנפרד הטוב מהרע ועולה למעלה ומתחבר בעץ החיים ולכן עיקר התגלות בחיי אהבה רבה הוא בשבת וכמ"ש במ"א ע"פ ויקהל משה¹¹⁰ כו'

והיא בחינת בירור עץ הדעת טוב ורע: הטוב נפרד מן הרע, עולה למעלה ומתחבר בעץ החיים. לכן עיקר גילוייה של בחינת האהבה רבה הוא בשבת, וכפי שמבואר במקום אחר על הפסוק "ויקהל משה" וכו'.

זהו בירור עץ הדעת: הטוב נפרד מן הרע, עולה ומתחבר בעץ החיים. לכן האהבה רבה מתגלה בעיקר בשבת.

והנה עץ החיים זהו בחיי שבתא דיומא ועי"ז אח"כ ועל יובל ישלח שרשיו הוא בחיי שבת שבתון שהוא מנחה דשבת עת רצון¹¹¹ כו'

עץ החיים הוא בחינת שבת היום; ועל ידי כך, לאחר מכן, "ועל יובל ישלח שורשיו" הוא בחינת "שבת שבתון", שהיא תפילת מנחה של שבת, "עת רצון" וכו',

שבת היום היא בחינת עץ החיים עצמו. אחריה באה תפילת מנחה של שבת, המכונה "עת רצון"; זו בחינת "שבת שבתון", בחינת יובל, שממנו עץ החיים שואב את שורשיו.

כמ"ש בזהר ח"ג [חלק ג'] קכ"ט א', וחטא המקושש היינו שעוקר דבר מגידולו היינו שמפריד היש להיות נפרד בפ"ע [בפני עצמו] בבחי' דבר נפרד

כפי שכתוב בזהר, חלק ג', דף קכט ע"א. חטאו של המקושש הוא עקירת דבר ממקום גידולו; כלומר, הוא מפריד את היש, כך שיהיה נפרד לעצמו, בבחינת דבר נפרד,

חטאו של המקושש נכלל במלאכת "עוקר דבר מגידולו". בפנימיות, פירוש הדבר הוא הפרדת נברא, יש, כך שיעמוד כדבר נפרד בפני עצמו.

ולא יהיה בטל במקורו המחיה ומהוה אותו כו' וביום השבת שאז התחברות עה"ד [עץ הדעת] ועה"ח [ועץ החיים] שהיש בטל כו' עליות העולמות כו'

ולא יהיה בטל במקורו, המחיה ומהוה אותו כו'. ביום השבת, שבו עץ הדעת ועץ החיים מתחברים, והיש בטל כו', מתרחשת עליית העולמות כו',

במצב כזה הדבר אינו בטל במקורו, המחיה ומהוה אותו. בשבת, כאשר עץ הדעת ועץ החיים מתחברים, המציאות הנבראת בטלה במקורה והעולמות עולים.

לכן העוקר דבר מגידולו^{112, 113, 114} שהוא להיות יש בפ"ע [בפני עצמו] הפך הביטול במקורו הוא חייב כו' כי עי"ז פוגם בעצים הנ"ל עה"ד [עץ הדעת] ועה"ח [ועץ החיים] כו',

לכן מי שעוקר דבר ממקום גידולו, ובכך עושה אותו ליש בפני עצמו, הפך הביטול במקורו, חייב כו'; שכן בכך הוא פוגם בעצים הנזכרים לעיל, עץ הדעת ועץ החיים כו'.

לכן מי שעוקר בשבת דבר ממקום גידולו ועושה אותו ליש נפרד, בניגוד לביטולו במקורו, חייב, מפני שהוא פוגם בשני העצים. הדבר מתקשר בחזרה לזוהר שבו פתח המאמר, המתאר את המקושש כמי ששוקל זה כנגד זה את שני העצים.

ועמ"ש מענין עה"ד [עץ הדעת] ועה"ח [ועץ החיים] בפ' בראשית ע"פ הן האדם^{115, 116} כו' ולעיל בד"ה בשעה שהקדימו¹¹⁷ ישראל נעשה¹¹⁸ ובפ' בלק בביאור ע"פ מי מנה^{119, 120}:

ועיינו במה שנכתב בעניין עץ הדעת ועץ החיים בפרשת בראשית, על הפסוק "הן האדם" כו'; ולעיל, במאמר המתחיל "בשעה שהקדימו ישראל נעשה"; ובפרשת בלק, בביאור על הפסוק "מי מנה".

ההפניות החותמות מפנות למאמרים נוספים העוסקים בעץ הדעת ובעץ החיים, והסוגר המרובע שנפתח בפסקה 8 נסגר כאן.

בעבודה

אהבת ה' היא עצמה עבודה הדורשת יגיעה רבה: על האדם להתבונן בכך שה' הוא עצם חייו, עד שהאהבה תתקבע בלבו. עליו לעמול לפרנסתו בידיו ובאיבריו החיצוניים, ולא בלבו; ואף מי שטבעו קר אינו נדרש אלא למעט כתענוגות ובצרכים הגופניים המפריעים לעבודתו. הפרישה הזאת מגלה את האהבה הגדולה הטמונה בו. לאחר מכן, כשהוא מכוון את לבו לאהבה זו בכיסופים גדולים ועוסק בתורה ובמצוות, ובייחוד בצדקה ובחסד, הוא ממשיך על עצמו את עצמותו יתברך, מתוך הכרה שחלקו שלו הוא רק "מעט", גם אם הוא נראה גדול.

שאלות לשיחה

1. מדוע הפרשה השנייה של קריאת שמע, המדברת על עבודת ה' "בכל לבבכם ובכל נפשכם", מתוארת בכל זאת כזמן שבו ישראל "אינם עושים רצונו של מקום"?
2. במה שונה האהבה של "בכל נפשך" מן האהבה של "בכל מאודך", ומדוע רק את השנייה "מים רבים" לעולם אינם יכולים לכבות?
3. מדוע השם "הקדוש ברוך הוא" מצביע על עצמותו של ה' יותר מ"הרחמן" או אפילו משם הוי', ומדוע האהבה הבאה ממדרגה זו נקראת קדושה?
4. מהי הערלה המכסה את האהבה הגדולה, ומדוע גם מי שטבעם קר צריכים "להמשיך טיפת דם ברית"?
5. כיצד יובל ויובל מתארים שני כיוונים של הקשר הנוצר באמצעות התורה והמצוות, וכיצד הדבר מסביר מדוע עקירת דבר ממקום גידולו בשבת פוגמת בשני העצים?

הערות

פסקה 1

1 שיש שני מיני עצים עץ החיים ועץ הדעת והוא דייק איזה מנהון רב

בתחילת פרשת שלח שואל הוזהר מה פירוש "עצים" בפסוק הזה, ואומר שהמקושש "היה בוחן את האילנות הללו, מי מהם גדול מחברו". אדמו"ר הזקן מפרש שמדובר בשני האילנות — עץ החיים ועץ הדעת.

Zohar, Sh'lach 3:8-5:18 ספר הוזהר, שלח לך ג'ח'ה:י"ח

2 אדם מקדש עצמו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

יומא (טל, א). זח"ב (יא, ב). זח"ג (לא, ריש ע"ב) [כ].

3 אדם מקדש את עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה

על הפסוק "התקדשו והייתם קדושים" לימדו חז"ל שמי שמקדש את עצמו מעט — מקדשים אותו הרבה, ומי שמקדש את עצמו מלמטה — מקדשים אותו מלמעלה. האמור שואל מהי קדושה זו שמלמעלה.

Yoma 39a:4-5 יומא ל"ט א:ד-ה

תנו רבנן: "והתקדשתם והייתם קדושים", אדם מקדש עצמו מעט — מקדשין אותו הרבה, מלמטה — מקדשין אותו מלמעלה, בעולם הזה — מקדשין אותו לעולם הבא. הדרן עלה אמר להם הממונה

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

4 שכינה שריו

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ג, ג.

5 שכינה שריוה

רבי חנינא בן תרדיון מלמד שכאשר שניים יושבים יחד ודברי תורה עוברים ביניהם, "שכינה שרויה ביניהם". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שכאשר חז"ל מתכוונים להשראת השכינה, הם אומרים זאת במפורש.

Pirkei Avot 3:2 משנה אבות ג'ב'

... רבי חנינא בן תרדיון אומר, שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה, הרי זה מושב לצים, שנאמר (תהלים א) ובמושב לצים לא ישב. אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר (מלאכי ג) אז נדברו יראי יי' איש אל רעהו ויקשב יי' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי יי' ולחשבי שמו. אין לי אלא שנים, מניין שאפלו אחד שיושב ועוסק בתורה, שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר, שנאמר (איכה ג) יושב בדרך ...

Rabbi Hanina, the vice-high priest said: pray for the welfare of the government, for were it not for the fear it inspires, every man would swallow his neighbor alive. R. Hananiah ben Teradion said: if two sit together and there are no words of Torah [spoken] between them, then this is a session of scorners, as it is said: "nor sat he in the seat of the scornful...[rather, the teaching of the L-rd is his delight]" (Psalms 1:1); but if two sit together and there are words of Torah ... [spoken]

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

6

שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו

הגמרא לומדת שגם אדם אחד שיושב ועוסק בתורה — שכינה עמו, מן הפסוק "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך".

Berakhot 6a:13-14 ברכות ו' א:י"ג-י"ד

ומניין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו — שנאמר: "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך". וכי מאחר דאפילו חד, תרי מבקיא? תרי — מפתכן מלייהו בספר הזכרונות, חד — לא מפתכן מליה בספר הזכרונות.

And whence is it that even if an individual sits and occupies himself with Torah, the Shekinah is with him? As it is said, "In every place where I cause My name to be remembered I will come unto thee and will bless thee" (Exod. xx. 24). Since [the Shekinah is] even with one, why mention two? With two, their words are written in the book of remembrance, but the words of an individual are not so recorded

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

7

שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שכינה עמו

רבי חלפתא בן דוסא מלמד שכאשר עשרה יושבים ועוסקים בתורה, שכינה שרויה ביניהם, וכך גם כשמספר היושבים פוחת עד לאדם אחד בלבד; זאת מן הפסוק "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך".

Pirkei Avot 3:6 משנה אבות ג'ו'

רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניה אומר, עשרה שיושבין ועוסקין בתורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר (תהלים פב) אלקים נצב בעדת אל. ומניין אפלו חמשה, שנאמר (עמוס ט) ואגדתו על ארץ יסדה. ומניין אפלו שלשה, שנאמר (תהלים פב) בקרב אלקים ישפט. ומניין אפלו שנים, שנאמר (מלאכי ג) אז נדברו יראי יי' איש אל רעהו ויקשב יי' וישמע וגו'. ומניין אפלו אחד, שנאמר (שמות כ) בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך:

Rabbi Halafta of Kefar Hanania said: when ten sit together and occupy themselves with Torah, the Shechinah abides among them, as it is said: "G-d stands in the congregation of G-d" (Psalm 82:1). How do we know that the same is true even of five? As it is said: "This band of His He has established on earth" (Amos 9:6). How do we know that the same is true even of three? As it is said: "In the midst of the judges ... He judges" (Psalm 82:1) How do we know

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

8

רפיו דברכות

באותו קטע מובאת אותה גמרא, וניתן בה הסבר נוסף: הפרשה "והיה אם שמוע" עדיין נקראת "אין עושים רצונו של מקום" מפני שהאור שנמשך על ידי המצוות נותר בהעלם, כאור מקיף. "עושים רצונו" פירושו שהאור המקיף מאיר בגלוי בתוך האור הממלא כל עלמין, כך שהאור המקיף והאור הפנימי מתאחדים.

הערת קה"ת

(לה, ב). [כ]. ראה לעיל פ' בשלח ב, ב. אוה"ת ויקרא-ב ע' תרנז.

דברים יא, יג.

13 והוא תמוה . . אך הענין דב' זו לא נזכר ובכל מאדכם

ההערה מפנה לפירוש המהרש"א לאגדות התלמוד, על אותה גמרא, כמקור נוסף לשאלה המועלת כאן ולתשובה המתבססת על כך שחסרות המילים "ובכל מאדכם".

הערת קה"ת

ראה גם חדא"ג מהרש"א לברכות שם. או"ת להח"מ פ' עקב ד"ה מפני מה. סה"מ תקס"ג ח"ב ע' תרעט. סה"מ תקס"ט ע' קלה. אוה"ת עקב ע' תפא. ובארוכה לקו"ש ח"ב ע' 98 ואילך ובהנמסן שם. וראה ספר הערכים-חב"ד ח"א ע' תמב.

14 ובכל מאדכם

הפסקה הראשונה של קריאת שמע אומרת "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". בפסקה השנייה נשמט הביטוי האחרון, והשמטה זו היא המפתח לתשובה.

Deuteronomy 6:5 דברים ו:ה'

וְאַהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 ויהיו בניי במדבר

"בני ישראל היו במדבר, ומצאו אדם מקושש עצים ביום השבת". זהו הפסוק שכל המאמר בא לבאר.

Numbers 15:32 במדבר ט"ו:ל"ב

וַיְהִיו בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מְקַשֵּׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשַּׁבָּת:

And while the children of Israel were in the wilderness, they found a man gathering sticks upon the sabbath day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

במדבר טו, לב.

16 שאפי' אחד

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ג, ו. ברכות ו, א. [כ].

פסקה 2

17 איתא בזהר

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

בח"ג (רסו, א) ושם איי "כמו רחמנותא" ושם בח"ב (נה, ב) ג"כ כמ"ש שם. ולי"מ כמ"ש כאן. [כ].

18 דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא

על הפסוק "ואהבת את הוי' אלקיך" אומר הזוהר שכל עבודת האדם להי צריכה להיות באהבה, "שאינ עבודה כעבודת אהבת הקדוש ברוך הוא". מלשוננו של אדמו"ר הזקן עולה שהאהבה עצמה היא העבודה.

Zohar, Vaetchanan 20:134-21:142 ספר הזוהר, ואתחנן כ:קל"ד-כ"א:קמ"ב

Since the day that Israel were banished from their land there has been no joy before the Holy One, blessed be He. Therefore because of the love which G-d shows to Israel it is

9 ואספת דגנך

בפסקה השנייה של קריאת שמע מבטיח ה' גשם בעתו, "ואספת דגנך ותירושך ויצהרך", ולכן ישראל עושים בעצמם את מלאכת הקציר.

Deuteronomy 11:14 דברים י"א:י"ד

וְנָתַתִּי מִטְרָאֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ וְאָסַפְתָּ דִּגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וַיִּצְהַרְךָ:

that I will give the rain of your land in its season, the former rain and the latter rain, that thou mayest gather in thy corn, and thy wine, and thine oil

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים יא, יד.

10 "ועמדו זרים ורעו צאנכם, ובני נכר אכריכם וכורמיכם": בזמן שהפסוק מתאר, אחרים עושים עבור ישראל את מלאכתם.

Isaiah 61:5 ישעיהו ס"א:ה'

וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וּבְנֵי נָכָר אֲכָרִיכֶם וְכֹרְמֵיכֶם:

And strangers shall stand and feed your flocks, And aliens shall be your plowmen and your vinedressers

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 הגמרא מיישבת בין שני הפסוקים: "ואספת דגנך" נאמר על זמן שישאל אינם עושים את רצונו של המקום, ואילו הפסוק בישעיהו נאמר על זמן שהם עושים את רצונו. אדמו"ר הזקן שואל כיצד אפשר לומר שהפסוק הראשון מתאר את מי שאינם עושים את רצונו.

Berakhot 35b:7 ברכות ל"ה ב:ז'

רבי שמעון בן יוחאי אומר: אִפְשָׁר אָדָם חוֹרֵשׁ בְּשַׁעַת חֲרִישָׁה, וְזוֹרֵעַ בְּשַׁעַת זְרִיעָה, וְקוֹצֵר בְּשַׁעַת קְצִירָה, וְדֹשׁ בְּשַׁעַת דִּישָׁה, וְזוֹרֵה בְּשַׁעַת הָרוּחַ, תוֹרָה מֶה תֵּהָא עָלֶיךָ? אֵלָּא בְּזִמְנֵי שִׁישְׁרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם — מְלֹאכְתּוֹ נַעֲשִׂית עַל יְדֵי אֲחֵרִים, שְׁנֵאֲמַר: "וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנְכֶם וגו'", וּבְזִמְנֵי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מְקוֹם — מְלֹאכְתּוֹ נַעֲשִׂית עַל יְדֵי עַצְמוֹ, שְׁנֵאֲמַר: "וְאָסַפְתָּ דִּגְנְךָ". וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁמִלְאֻכָּת אֲחֵרִים נַעֲשִׂית עַל יְדוֹ, שְׁנֵאֲמַר: "וְעָבַדְתָּ אֶת ...

R. Simeon b. Johai says : Is it possible for a man to plough at the time of ploughing, sow at seed-time, reap at harvest-time, thresh at the time of threshing, and winnow at the time of wind — what is to become of Torah? But when Israel perform the will of the All-present, their work is done by others; as it is said, "And strangers shall stand and feed your flocks," etc. (Is. Ixi. 5) ; and at the time when Israel perform ... ,not the will of the All-present

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

12 ולעבדו בכל לבבכם

"לאהבה את הוי' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם": זהו הפסוק שלפני "ואספת דגנך", ולכן פירוש הגמרא מעורר קושי.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ שְׁמִעוּ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר: אֲתֵי־י אֱלֹהֵיכֶם וְלָעֲבֹדוּ בְּכָל־לִבְבְּכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto My commandments which I command you this day, to love the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

פסוקה 3

22 וזהו ובכל נפשכם

הפסוק השנייה של קריאת שמע מדברת על עבודת ה' "בכל לבבכם ובכל נפשכם". אדמו"ר הזקן מוזה את "בכל נפשכם" עם האהבה הנובעת מהתבוננות בכך שה' הוא חיי האדם.

Deuteronomy 11:13 דברים י"א:י"ג

וְהָיָה אִם־שָׁמַעַתְּ אֶת־שְׁמִיעוֹ אֶל־מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוָּה אֶתְּכֶם הַיּוֹם לֵאמֹר
אֶת־יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּלְעֲבֹדוֹ בְּכָל־לִבְכֶּם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם:

And it shall come to pass, if ye shall hearken diligently unto
My commandments which I command you this day, to love
the L-RD your G-d, and to serve Him with all your heart and
,with all your soul

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

23 כש"ב פמ"ד אהבה הכלולה

בפרק מ"ד בתניא מדובר על אהבה אחת הכוללת את כל הדרגות של אהבה רבה ואהבת עולם, והיא שווה בכל נפש יהודית: לאהוב את ה' כפי שאדם אוהב את חיי נפשו שלו.

Tanya, Likkutei Amarim 44:3-4 תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים
מ"ד:ג-ד

אך אחת היא אהבה הפלולה מכל בחינות ומדרגות "אהבה רבה" ו"אהבת עולם", והיא שווה לכל נפש מִיִּשְׂרָאֵל, וירושה לנו מאבותינו. והיינו, מה שכתב הַזֶּהר על פסוק: "נפשי אוֹתִירָה בְּלִילָה וגו'" - "הַזֶּהרִים לְקוּדְשָׁא־בְּרִיָּה־הוּא רְחִימוֹתָא דְּנַפְשָׁא וְרוּחָא כְּמָה דְּאִתְדַבְּקוּ אֵילִין בְּגוּפָא וגוּפָא רְחִים לוֹן וכו'". וזהו שכתוב: "נפשי אוֹתִירָה", כלומר, מִפְּנֵי שְׁאֵתָה ה' "נפשי" וְחַיִּי הָאֲמִתִּים, לְכָה - "אוֹתִירָה", פִּירוּשׁ, שְׁאֵנִי מִתְאַוָּה וְתֹאכַל לִי כְּאֵדָם הַמִּתְאַוָּה ...

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

24 ובכל מאדך

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". המאמר מסביר את "בכל מאדך" כאהבה שאין לה גבול.

Deuteronomy 6:5 דברים ו':ה'

וְאָהַבְתָּ אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and
.with all thy soul, and with all thy might

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25 ובכל מאדך היא אהבה בלי גבול

ההערה מציינת שהלימוד שלפיו "בכל מאדך" היא אהבה שאין לה גבול מצוטט באור התורה של הצמח צדק על פרשת Tisa.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת תשא ע' איתתקסג.

26 וברוח פיו כל צבאם

"בדבר הוי' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם". חיותם של כל העולמות באה רק מ"רוח פיו", שאינה עצמותו.

Psalms 33:6 תהילים ל"ג:ו'

בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּי כָל־צְבָאָם:

By the word of the L-RD were the heavens made; And all the
.host of them by the breath of His mouth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

written, "thou shalt love the L-rd thy G-d", which means that man should bind himself to Him with very strong love, and that all service performed by man to G-d should be with love, since there is no service like the love of the Holy One,
... blessed be He.' R. Abba said: 'These words are the

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

19 דלית פולחנא כפולחנא דרחימותא

רבי ייסא מלמד עד כמה על האדם לאהוב את הקדוש ברוך הוא, שכן אין עבודה שלו כעבודת האהבה, ומי שאהב אותו ועובד באהבה נקרא אהוב.

Zohar, Beshalach 16:241-17:251 ספר הזהר, בשלח ט"ז:רמ"א-י"ז:רנ"א

R. Jose said: 'How great should be man's love for the Holy One! Verily, love is the only true worship, and he who worships G-d in love is called "beloved" by Him.' There is an apparent contradiction in the two verses: "Thine own friend and thy father's friend forsake not", and "Withdraw thy foot from thy friend's house" (Ibid. 25, 17)

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

20 לאהבה את ה"א כי הוא חיך

"לאהבה את הוי' אלקיך, לשמוע בקולו ולדבקה בו, כי הוא חיך". משה נותן בתוך הציווי עצמו את הטעם לאהבה: ה' הוא חיך.

Deuteronomy 30:20 דברים ל"ב:

לְאַהֲבָה אֶת־יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַת בְּקוֹלוֹ וּלְדַבְּקָה־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּךְ וְאַרְךָ יָמֶיךָ לְשִׁכְתָּ עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר:

to love the L-RD thy G-d, to hearken to His voice, and to cleave unto Him; for that is thy life, and the length of thy days; that thou mayest dwell in the land which the L-RD swore unto thy fathers, to Abraham, to Isaac, and to Jacob, to give them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים ל, כ.

על קהלת נאמר שכאשר היה חכם, "עוד לימד דעת את העם". אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי הזה כדי לתאר את משה מלמד את העם כיצד להגיע לאהבת ה'.

21

Ecclesiastes 12:9 קהלת י"ב:ט'

וַיִּתֵּר שְׁהִיָּה קֹהֶלֶת חָכֵם עוֹד לְמַד־דַּעַת אֶת־הָעָם וְאָזַן וַחֲקַר תְּקוֹן מְשָׁלִים הִרְבֵּה:

And besides that Koheleth was wise, he also taught the people knowledge; yea, he pondered, and sought out, and set in order many proverbs

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
תהלים לג, ו.

27 הודו על ארץ ושמים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת
שם קמח, יג.

28 הודו על ארץ ושמים

"הודו על ארץ ושמים". הפסוק מזכיר את הארץ יחד עם השמים, ועוד קודם לכן: ביחס לאור המקיף, הארץ היא כמו השמים.

Psalms 148:13 תהילים קמ"ח:יג

יְהַלְלוּ אֶת־שֵׁם ה' בְּיִגְשָׁנָב שְׁמוֹ לְבָדוֹ הוֹדוּ עַל־אֶרֶץ וְשָׁמַיִם:

Let them praise the name of the L-RD, For His name alone is exalted; His glory is above the earth and heaven

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

29 בפי ויחי ע"פ חכילי

במאמר על "חכילי עינים מייך" מדבר אדמו"ר הזקן על כך שישארל מתעלים לבחינת הגפן והיין המשמח בשמחת המצווה. הוא מסביר שעבודה אמיתית היא לעמוד כנגד הטבע הקשה של האדם מתוך אהבה ויראה לה, ואילו עבודה שבה הטבע מסייע אינה עבודה שלמה.

הערת קה"ת
תו"א מז, א.

30 חכילי

ברכת יעקב ליהודה: "חכילי עינים מייך ולבן שינים מחלב". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה בפרשת ויחי.

Genesis 49:12 בראשית מ"ט:יב

חֲכִילִי עֵינַיִם מִיָּיִן וּלְבָן־שִׁנָּיִם מִחֶלֶב:

His eyes shall be red with wine, And his teeth white with milk

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

31 מים רבים לא יוכלו לכבות

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישתפּוּה". האהבה הנובעת מהאור המקיף אינה נכבית על ידי אהבות אחרות, משום שאינה מתלבשת בכלי.

Song of Songs 8:7 שיר השירים ח:ז

מִיָּם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת־הָאֲהָבָה וְנְהָרוֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ אִם־יִתֵּן אִישׁ אֶת־כָּל־הוֹן בֵּיתוֹ בְּאֲהָבָה בּוֹזֵז יְבוֹזוּ לוֹ:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be condemned

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
שה"ש ח, ז.

32 וכל חד לפום שיעורא דיילי

הזוהר על הפסוק "נודע בשערים בעלה" מלמד שהקדוש ברוך הוא נודע לכל אדם לפי מה שהוא משער בלבו. כך גם אהבה זו קיימת אצל כל יהודי לפי המידה שלו.

Zohar I, 103a זח"א קג, א

הערת קה"ת
זח"א קג, א. ראה תניא פרק מד.

33 ועמך כולם צדיקים

"וכל עמך צדיקים; לעולם ירשו ארץ". אדמו"ר הזקן מביא זאת כדי להראות שלכל יהודי יש אהבה זו.

Isaiah 60:21 ישעיהו ס"ב:כ"א

וְעַמְךָ כָּלָם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מְשֻׁעָה יְדֵי לְהִתְפָּאֵר:

Thy people also shall be all righteous, They shall inherit the land for ever; The branch of My planting, the work of My hands, Wherein I glory

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת
ישע"י ס, כא.

34 ועמך כולם צדיקים

הזוהר פותח את פרשת נח בדרשתו של רבי חייא על "וכל עמך צדיקים", המשבחת את ישראל העמלים בתורה ומכירים את דרכיה. כאן הטקסט מפנה אליה.

Zohar, Noah 1:1-12 ספר הזוהר, נח א':א-י"ב

THESE ARE THE GENERATIONS OF NOAH. R. Hiya opened with the text: And thy people are all righteous, they will inherit the land for ever; the branch of my planting, the work of my hands wherein I glory (Is. 60, 21). He said: 'Happy are the people of Israel, who occupy themselves with the Torah and are familiar with its paths, through following which they will merit the world to come

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

35 עי זוהר ר"פ נח

ההערה מציינת שהזוהר בתחילת פרשת Noach, שהטקסט מביא בקשר לפסוק "ועמך כולם צדיקים", מוסבר באור התורה של הצמח צדק בתחילת פרשת Noach.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת פ' נח בתחלתו דף נד, א.

36

על המילה ה' אומר: "והיה לאות ברית ביני וביניכם". "אות הברית" נקרא כאן כאהבה המקיפה.

Genesis 17:11 בראשית י"ז:יא

וְנִמְלֹתֶם אֶת בָּשָׂר עֲרֻלְתְּכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם:

And ye shall be circumcised in the flesh of your foreskin; and it shall be a token of a covenant betwixt Me and you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

37

על השבת אומר ה': "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם". גם המילה "אות" מצביעה שוב על האהבה העומדת "ביני וביניכם", כבחינה מקיפה.

Exodus 31:13 שמות ל"א:י"ג

וְאֵתָה דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַךְ אֶת־שַׁבָּתִי תִשְׁמְרוּ כִּי אוֹת הוּא בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשְׁכֶם:

Speak thou also unto the children of Israel, saying: Verily ye' shall keep My sabbaths, for it is a sign between Me and you throughout your generations, that ye may know that I am the L-RD who sanctify you

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

38 פ"י אות ברית הוא בחי' אהבה

ההערה מפנה לשני מקומות באור התורה של הצמח צדק שבהם נדונה "אות הברית" בתור אהבה מקיפה זו.

הערת קה"ת

ראה אוה"ת ואתחנן ע' שכד. ופ' תשא ע' איתקסג.

39 חז"ל קראו אותו ית' בשם הקב"ה

הערת קה"ת מפנה ל Berakhot 6a למילים האלה.

Berakhot 6a ברכות ו' א

הערת קה"ת

ברכות ו, א. ובכ"מ.

40 רחום

בין שלוש עשרה המידות ה' מכונה "רחום". שמות כאלה מתארים אותו על פי פעולתו, בניגוד ל"קדוש".

Exodus 34:6 שמות ל"ד:ו'

ויעבר ה' על־פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון ארך אפים ורב־חסד ואמת:

And the L-RD passed by before him, and proclaimed: 'The L-RD, the L-RD, G-d, merciful and gracious, long-suffering, ;and abundant in goodness and truth

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לד, ו.

41 דאיהו וגרמוהי חד

בהקדמתו אומר תיקוני זוהר על ספירות אצילות: "הוא וכליו אחד". אדמו"ר הזקן מיישם זאת על אין סוף המלוכש בז"א.

Tikkunei Zohar 3b:9-10 תיקוני זוהר ג' ב:ט-י'

דעשר ספירות דאצילות מלכא בהון, איהו וגרמיה חד בהון, איהו וחייון חד בהון, מה דלאו הכי בעשר ספירות דבריאה, דלאו אינון וחייון חד, לאו אינון וגרמיהון חד. ועלת על כלל הוא נהיר (נ"א נחית) בעשר ספירות דאצילות, ובעשר ספירות דבריאה, ונהיר בעשר כתות דמלאכיא, ובעשר גלגלי דקיעא, ולא אשתני בכל אטר.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

הערת קה"ת

ת"ז בהקדמה (ג, ב).

42 צאינה וראינה

"צאנה וראינה בנות ציון, במלך שלמה". הטקסט מפנה להסברו על הפסוק הזה, להרחבה בעניין השם "הקדוש ברוך הוא".

Song of Songs 3:11 שיר השירים ג:יא

צאנה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה־לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

Go forth, O ye daughters of Zion, And gaze upon king Solomon, Even upon the crown wherewith his mother hath crowned him in the day of his espousals, And in the day of the gladness of his heart

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 נקראת קדושה לשון נוקבא שמקבלת מקדוש

בערך "קדוש" שבספר הפרדס נאמר שקדוש נמצא בכתר, בתפארת וביסוד, וכשקדוש נכנס למלכות היא נקראת "קדושה". זוהי הנקבה המקבלת מן הזכר שעליה מתאר הטקסט.

Pardes Rimmonim 23:21-22 פרדס רמונים כ"ג:כ"א-כ"ב

... ולא יצדק כי אם בקליפה. אם לא שנאמר כי מפני שהיא נשפעת משם נקראת על שמה וזה דוחק: שבועה היא במלכות וכן מבוואר בר"מ

(פנחס רנה). ובמ"א (משפטי קט"ז) פ"י כי שבועה ביסוד. ובמ"א פירש כי היא בנינה. והענין כי לשון שבועה פירוש מלשון שביעיות והכוונה כי זאת כלולה משבע קנים ולא תקרא שום ספירה שביעית פירוש כלולה משבע אם לא ע"י היסוד כמו שנבאר בערך שביעית. ונמצאנו למדים ששבועה הוא במלכות בעלייתה אל היסוד. וע"כ השבועה חי ה' שהוא היסוד הנקרא חי כנודע. והכל ע"י הבינה כי עיקר ...

Pardes Rimmonim (Public Domain)

44 ואל אישך תשוקתך

ה' אומר לחוה: "ואל אישך תשוקתך". הקדושה הנשית משתוקקת לקבל מן הקדוש הזכרי.

Genesis 3:16 בראשית ג:ט"ז

אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר ה'רָבָה אֶרְבָּה עֲצָבוֹנָהּ וְהָרַגְהָ בְּעֶצֶב תִּלְדִּי בָנִים וְאֶל־אִישָׁהּ תִּשְׁקָתָהּ וְהוּא יִמְשָׁל־בָּהּ:

Unto the woman He said: 'I will greatly multiply thy pain and thy travail; in pain thou shalt bring forth children; and thy 'desire shall be to thy husband, and he shall rule over thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ג, טז.

45 ע' ברע"מ פ' אמור דף צ"ג א'

הקטע מרעיא מהימנא מובא גם במאמר לפרשת Emor. שם מסביר אדמו"ר הזקן את "אני הו"י מקדשכם": באמצעות תורה ומצוות מעשיות ממשיכים את הבחינה של "קדוש ומובדל", אור אין סוף עצמו, שלמעלה מכל השגה, באמצעות אותיות שם הו"י; וה' עצמו הוא הנותן את הכוח לכך.

הערת קה"ת

מובא לעיל בפ' אמור לג, ב.

46 ע"פ ראשי המטות

זהו המאמר שאליו מתייחס הטקסט. הוא דורש "מטות" מלשון נטייה לחסד, כלומר הפניית מדות הנפש לאהבת ה'. "הראשים" הם הרצון שכלב הנמשך ממשח, הדעת העליונה והקדושה העליונה שלמעלה מן העולמות; ובסיכום מוסבר כיצד הקדושה מביאה לשפלות, והשפלות ליראת חטא.

הערת קה"ת

לקמן פ' מטות פא, ד.

47 ראשי המטות

"וידבר משה אל ראשי המטות". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה כדי להסביר את משמעותה של קדושה זו ואת האופן שבו הפרדה מובילה אליה.

Numbers 30:2 במדבר ל':ב'

וידבר משה אל־ראשי המטות לבני ישראל לאמר זה הדבר אשר צוה ה' And Moses spoke unto the heads of the tribes of the children of Israel, saying: This is the thing which the L-RD hath commanded

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

48 ומלתם את ערלת לבבכם

"ומלתם את ערלת לבבכם, וערפכם לא תקשו עוד". ערלת הלב היא הכיסוי המסתיר את האהבה.

Deuteronomy 10:16 דברים י':ט"ז

וּמִלְתֶּם אֶת עֶרְלַת לִבְבְּכֶם וְעֶרְפְּכֶם לֹא תִקְשׁוּ עוֹד:

Circumcise therefore the foreskin of your heart, and be no more stiffnecked

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים י, טז. ראה להלן פ' תבוא מב, א.

49 ע"פ ראה אנכי

זהו המאמר על "ראה אנכי נותן לפניכם" שאליו מתייחס הטקסט. שם "אנכי" הוא "אנכי הוי' אלקיך", הדיבר הראשון, ו"לפניכם" פירושו בתוך פנימיותכם; מכיוון שהוי' נמצא בפנימיותם של ישראל, הם יכולים להמשיך ברכה ממקור הכול.

הערת קה"ת

לקמן פ' ראה יח, ג.

50 ראה אנכי

"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה להרחבה בעניין הסרת הערלה.

Deuteronomy 11:26 דברים י"א:כ"ו

רְאֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה:

:Behold, I set before you this day a blessing and a curse

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

51 וערלה אינו לשון אטום

ההערה מציינת שהמשמעות שלפיה ערלה היא כיסוי ולא חסימה מוסברת באריכות באור התורה של הצמח צדק על ויקרא.

הערת קה"ת

נתבאר בארוכה באוה"ת ויקרא-א ע' קמד ואילך.

52 יגיע כפיך כי תאכל

"יגיע כפיך כי תאכל, אשריך וטוב לך". אדמו"ר הזקן מפרש שהעמל לפרנסה מוגבל לידיים, בלי לערב בו את הלב.

Psalms 128:2 תהילים קכ"ח:ב

יָגִיעַ כַּפֶּיךָ כִּי תֹאכַל אֲשֶׁרִיךָ וְטוֹב לָךְ:

When thou eatest the labour of thy hands, Happy shalt thou be, and it shall be well with thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קכח, ב. נתבאר בארוכה בתו"ח שמות תרכ, א ואילך. ראה לקמן חוקת טו, ג. ד"ה מים רבים — תשל"ח (נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 276).

53 נולד מהול כו' אעפ"כ צריכים להטיף דם ברית

הרמב"ם פוסק שילד שנולד מהול עדיין צריך להטיף ממנו דם ברית ביום השמיני. אדמו"ר הזקן מחיל זאת על אנשים שטבעם קר.

Mishneh Torah, Circumcision 1:7 משנה תורה, הלכות מילה א:ז

גר שנכנס לקהל ישראל חייב מילה תחלה ואם מל כשהיה עכו"ם צריך להטיף ממנו דם ברית ביום שנתגייר וכן קטן שנולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית ביום השמיני אנדרוגינוס והוא הילוד שיש לו זכרות כזכר ונקבות כנקבה צריך למול אותו בשמיני וכן יוצא דופן ומי שיש לו שתי ערלות מלין את שתיהן בשמיני.

A proselyte must, before he can enter the communion of Israel be circumcised. If, while still a gentile, he had already been circumcised, it is requisite to draw a drop of blood from the membrum, on the day when he is received, as a sign of the covenant. Similarly, if a male infant is born with the prepuce absent, it is requisite to draw a drop of blood from the membrum when the infant is eight days old. An an-drogyne that has both male and female organs is to be

Wikisource Mishneh Torah (CC-BY-SA) • The Mishneh Torah by Maimonides. trans. by Moses Hyamson, 1937-1949 (Public Domain)

54 מיץ חלב יוציא חמאה

"כי מיץ חלב יוציא חמאה, ומיץ אף יוציא דם". חז"ל דורשים את חלקו הראשון של הפסוק על קניין התורה.

Proverbs 30:33 משלי ל:ל"ג

כִּי מִיץ חֶלֶב יוֹצִיא חֶמְאָה וּמִיץ אֶף יוֹצִיא דָם וּמִיץ אָפִים יוֹצִיא רִיב:

For the churning of milk bringeth forth curd, And the wringing of the nose bringeth forth blood; So the forcing of wrath bringeth forth strife

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

משלי ל, לג.

55 במי אתה מוצא חמאה של תורה

בית מדרשו של רבי ינאי דורש את הפסוק: חמאת התורה מצויה במי שמקיא למענה את החלב שינק משדי אמו. אדמו"ר הזקן קורא זאת כתהליך של הפרדה המביא לאהבה העליונה.

Berakhot 63b:17-18 ברכות ס"ג ב:י"ז-י"ח

בְּמִי אַתָּה מוֹצֵא חֶמְאָה שֶׁל תּוֹרָה — בְּמִי שֶׁמְקִיא חֶלֶב שֶׁיִּנָּק מִשְׁדֵּי אִמּוֹ עָלָיו. "וּמִיץ אֶף יוֹצִיא דָם" — כָּל תַּלְמִיד שֶׁכּוֹעֵס עָלָיו רַבּוֹ פֶּעַם רִאשׁוֹנָה וְשׁוֹתֵק — זֹכֵךְ לְהַבְחִין בֵּין דָם טָמֵא לְדָם טָהוֹר.

With whom dost thou find the cream of Torah? With him who spat out for its sake the milk which he sucked from his mother's breast. "And the wringing of the nose bringeth forth blood" — a disciple with whom his master is the first time angry but he remains silent [under the rebuke] is worthy to distinguish between impure and pure blood

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות סג, ב.

56 כפי ויחי ע"פ ולבן שנים

על "חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב" מסביר אדמו"ר הזקן שהשיניים טוחנות את המזון כדי שיוכל להתעכל ולהזין את הגוף. כך גם, כדי להיות מזון ל"איברי המלך", על האדם "לטחון" — לבחון ולברר את כל מעשיו, דיבוריו ומחשבותיו. כך יש לברר גם את המדות, אהבה ויראה, כל אחת לפי מה שמשער בלבנו.

הערת קה"ת

תו"א מז, ד.

57 ובפ' וארא ע"פ וארא

הקטע במאמר על "וארא" עוסק בדם בתור הנפש: כשם שהמזון נעשה דם וחיות, כך באמצעות המצוות נמשך אור ה' לנפש עד שהוא נוגע בעצמותה ממש. מכאן בא האדם לכעס על הרע שבתוכו, בחינת יצחק, ולאחר מכן לרחמים על נפשו, בחינת יעקב.

הערת קה"ת

תו"א נה, סע"ג.

58 וארא כו' באל שדי

“וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי”. הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה בפרשת וארא.

Exodus 6:3 שמות ו:ג

וְאָרָא אֱלֹהֵי אֲבֹרָהֶם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב בְּאֵל שְׁדֵי וְשְׁמִי ה' לֹא נִדְעָתִי לָהֶם:

and I appeared unto Abraham, unto Isaac, and unto Jacob, as G-d Almighty, but by My name Havayah I made Me not known to them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 אם הבנים שמחה

“מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה”. בקבלה, “אם הבנים” היא בינה, שבאמצעותה גדלות המדות.

Psalms 113:9 תהילים קי”ג:ט

מוֹשִׁיבֵי עֲקֶרֶת הַבַּיִת אִם־הַבָּנִים שְׂמִיחָה הִלְלוּ־קָה:

Who maketh the barren woman to dwell in her house As a joyful mother of children. Hallelujah

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

תהלים קיג, ט.

60 רוחצות בחלב

“עיניו כיונים על אפיקי מים רוחצות בחלב”. הוזהר מפרש את החלב כלובן העליון.

Song of Songs 5:12 שיר השירים ה:י”ב

עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל־אֲפִיקֵי מַיִם רֹחֲצוֹת בַּחֲלָב יִשְׁבּוֹת עַל־מִלָּאָה:

His eyes are like doves Beside the water-brooks; Washed with milk, And fitly set

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 רוחצות בחלב בחוורא דלעילא

האדרא רבא מסבירה את “רחיצה בחלב” כרחיצת העיניים בלובן העליון, הלבון הראשון של העין הטובה, כאשר נמצאת ההשגחה של מידת הרחמים.

Zohar, Idra Rabba 28:199-29:209 ספר הזהר, האדרא רבא כ”ח:קצ”ט-כ”ט:ר”ט

62 ויקח חמאה וחלב

אברהם “ויקח חמאה וחלב” והניחם לפני אורחיו. אדמו”ר הזקן קושר בין אברהם, איש החסד והאהבה, לבין החמאה, המבטאת אהבה רבה שלמעלה מן הכלי.

Genesis 18:8 בראשית י”ח:ח

וַיִּקַּח חֲמֵאָה וְחָלָב וּבֶן־הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּהֶם וְהוּא־עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ:

And he took curd, and milk, and the calf which he had dressed, and set it before them; and he stood by them under the tree, and they did eat

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה”ת

בראשית יח, ח.

63 חמאה ודבש יאכל

“חמאה ודבש יאכל, למען דעתו מאוס ברע ובחור בטוב”. מובא כאן רמז

| נוסף לחמאה כאהבה העליונה.

Isaiah 7:15 ישעיהו ז:ט”ו

חֲמֵאָה וּדְבַשׁ יֹאכַל לְדַעְתּוֹ מָאוֹס בָּרַע וּבַחֲזֹר בְּטוֹב:

Curd and honey shall he eat, when he knoweth to refuse the evil, and choose the good

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

64 פרישות מביאה לידי קדושה

סולם המעלות של רבי פנחס בן יאיר מוביל מן התורה דרך פרישות וטהרה ועד לקדושה. אדמו”ר הזקן מסתמך עליו: האהבה הגדולה המכונה קדושה באה רק לאחר הפרישות.

Avodah Zarah 20b:10 עבודה זרה כ”ב:י

מִכָּאֵן אָמַר רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֶאֱרִי: תוֹרָה מְבִיָּאָה לַיָּדִי וְהִירוֹת, וְהִירוֹת מְבִיָּאָה לַיָּדִי וְרִירוֹת, וְרִירוֹת מְבִיָּאָה לַיָּדִי נְקִיוֹת, נְקִיוֹת מְבִיָּאָה לַיָּדִי פְּרִישׁוֹת, פְּרִישׁוֹת מְבִיָּאָה לַיָּדִי טְהוֹרָה, טְהוֹרָה מְבִיָּאָה לַיָּדִי חֲסִידוֹת, חֲסִידוֹת מְבִיָּאָה לַיָּדִי עֲנוּה, עֲנוּה מְבִיָּאָה לַיָּדִי יִרְאַת חֹטָא, יִרְאַת חֹטָא מְבִיָּאָה לַיָּדִי קְדוּשָׁה, קְדוּשָׁה מְבִיָּאָה לַיָּדִי רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ, רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ מְבִיָּאָה לַיָּדִי תַּחֲנוּנֵי תַּמְתִּים, וְחֲסִידוֹת גְּדוּלָּה מְבוֹשָׁל, שְׁנֵאֲמַר: “אֲזַי דְּבִרְתָּ בְּחֻזֵּן לְחֲסִידֶיךָ”.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה”ת

ע”ז כ, ב.

65 אעפ”כ צריך להטיף

| המראה מקום של קה”ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה”ת

רמב”ם הלי מילה ז, ז.

66 הערת קה”ת מפנה ל Zohar, Noach 1:1

Zohar, Noach 1:1 ספר הזהר, נח א:א

67 הערת קה”ת מפנה ל Zohar, Noach 10:63

Zohar, Noach 10:63 ספר הזהר, נח י”ז:ג

68 הערת קה”ת מפנה ל Zohar, Noach 1:3

Zohar, Noach 1:3 ספר הזהר, נח א:ג

4 פסקה

69 והי כעץ שתול על פלגי מים

“והיה כעץ שתול על פלגי מים, אשר פריו ייתן בעתו”. אדמו”ר הזקן מפרש שהעץ הוא עץ החיים.

Psalms 1:3 תהילים א:ג

וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל־פְּלִגְיָמִים אֲשֶׁר פְּרִיּוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעָלָהּ לֹא־יָבוּל וְכָל אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ:

And he shall be like a tree planted by streams of water, that bringeth forth its fruit in its season, and whose leaf doth not wither; and in whatsoever he doeth he shall prosper

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

Jeremiah 17:8 ירמיהו י”ז:ח

וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל־מַיִם וְעַל־יְבֹל יִשְׁלַח שָׁרְשָׁיו וְלֹא יִרְאֶה כִּי־יָבֵא חֹם וְהָיָה עָלָהּ רֶעֶנָּה וּבִשְׁנַת בָּצָרָת לֹא יִדָּאָג וְלֹא יִמָּשׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי:

For he shall be as a tree planted by the waters, And that spreadeth out its roots by the river, And shall not see when

Unto the woman He said: 'I will greatly multiply thy pain and thy travail; in pain thou shalt bring forth children; and thy desire shall be to thy husband, and he shall rule over thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ג, טז.

פסוקה 6

74 אדם מקדש את עצמו מעט

"אדם מקדש את עצמו מעט — מקדשים אותו הרבה". המאמר מסביר כעת את שני חלקי האמירה.

Yoma 39a:4-5 יומא ל"ט א:ד-ה'

תנו רבנן: "והתקדשתם והייתם קדושים", אדם מקדש עצמו מעט — מקדשין אותו הרבה, מלמטה — מקדשין אותו מלמעלה, בעולם הזה — מקדשין אותו לעולם הבא. הדרן עלך אמר להם הממונה

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

75 נדמה להם כהר

לעתיד לבוא יהרוג ה' את היצר הרע; בעיני הצדיקים הוא ייראה כהר גבוה, ובעיני הרשעים — כחוט שערה. אדמו"ר הזקן משתמש בדימוי של דבר שנראה גדול, אך אינו כזה.

Sukkah 52a:4 סוכה נ"ב א:ד'

כדרש רבי יהודה: לעתיד לבא, מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע, ושוטטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים. צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה. הללו בוכין והללו בוכין. צדיקים בוכין ואומרים: היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה! ורשעים בוכין ואומרים: היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה! ואף הקדוש ברוך הוא תמה עמם, שנאמר: "כה אמר ה' צבאות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם ...

As R. Judah expounded: In the time to come the Holy One, blessed be He, will bring the Evil Inclination and slay it in the presence of the righteous and the wicked. To the righteous it will have the appearance of a towering hill, and to the wicked it will have the appearance of a hair thread. Both the former and the latter will weep; the righteous will weep saying, "How were we able to overcome such a towering hill!"

... The wicked also will weep saying, "How is it that

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Daf Shevui (CCO)

הערת קה"ת

סוכה נב, א.

76 שהמצות הם אברים דמלכא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ראה תי"ז ת"ל.

77 שהמצות הם איברים דמלכא

תיקון ל' בתיקוני זוהר מדבר על רמ"ח המצוות כ"מצוות הוי' בכל איבר ואיבר של המלך". אדמו"ר הזקן מבסס על כך את הדימוי של אחיזה באדם באיבר שלו.

Tikkunei Zohar 74a:8 תיקוני זוהר ע"ד א:ח'

ועוד מצוה דא עמודא דאמצעי'תא, דאיהו מצוה מסטרא דאבא דאיהו רא"ש, ומסטרא דאימא דאיהו אש"ר, והכי צדיק מצוה ועושה

heat cometh, But its foliage shall be luxuriant; And shall not be anxious in the year of drought, Neither shall cease from yielding fruit

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים א, ג. [לפי נוסח אחד הכת"י שהוא בלי תיבת פלגי, המ"מ הוא ירמ"י יז, ח והוא התחלת הפסוק דלקמן].

70 ולא יראה כי יבא חום

"והיה כעץ שתול על מים, ועל יובל ישלח שורשיו, ולא יראה כי יבוא חום". החום מתפרש כחום של רצונות אחרים, שאינו יכול לגעת באהבה זו.

Jeremiah 17:8 ירמיהו י"ז:ח'

והנה כעץ שתול על-מים ועל-יובל ישלח שרשיו ולא יראה כייבא חם והנה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

For he shall be as a tree planted by the waters, And that spreadeth out its roots by the river, And shall not see when heat cometh, But its foliage shall be luxuriant; And shall not be anxious in the year of drought, Neither shall cease from yielding fruit

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"י יז, ח.

71 ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה

"מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". הפסוק מובא שוב כדי להראות ששום דבר אינו יכול לכבות את האהבה שמקורה באור המקיף.

Song of Songs 8:7 שיר השירים ח:ז'

מים רבים לא יוכלו לכבות את-האהבה ונהרות לא ישטפוה אם-יתן איש את-כל-הון ביתו באהבה בוז יבזו לו:

Many waters cannot quench love, Neither can the floods drown it; If a man would give all the substance of his house for love, He would utterly be contemned

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסוקה 5

72 אם ישים אליו לבו

במשמעותו הפשוטה, הפסוק אומר שאילו ה' היה שם את לבו על האדם, הוא היה אוסף אליו את רוחו ונשימתו. אדמו"ר הזקן מפרש אותו על אדם המכוון את לבו אל ה' ואוסף אליו את רוחו ונפשו.

Job 34:14 איוב ל"ד:י"ד

אם-ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו ואסף:

If He set His heart upon man, If He gather unto Himself his spirit and his breath

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב לד, יד.

73 ואל אישך תשוקתך

"ואל אישך תשוקתך". תשוקת הנקבה אל הזכר היא הדגם לתשוקת הנשמה באהבה רבה.

Genesis 3:16 בראשית ג:ט"ז

אליהאשה אמר הרבה ארבה עצבונה והרבה בעצב תלדי בנים ואלי אישך תשוקתך והוא ימשל בך:

תהלים סח, ל.

פסוקה 8

83 יובל היא תהי' לכם

"וקראתם דרור בארץ... יובל היא תהי' לכם, ושבתם איש אל אחוזו".
אדמו"ר הזקן קורא את המילה "יובל" ככוח שמעלה אותנו למעלה.

Leviticus 25:10 ויקרא כ"ה:י

וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרור בארץ לכל יושביה יובל
הוא תהי' לכם ושבתם איש אל אחוזו ואיש אל משפחתו תשובו:

And ye shall hallow the fiftieth year, and proclaim liberty
throughout the land unto all the inhabitants thereof; it shall
be a jubilee unto you; and ye shall return every man unto his
possession, and ye shall return every man unto his family

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ויקרא כה, י.

84 למהוי אחד באחד

בקטע העוסק בסוד השבת (כגונא), הוזהר מדבר על השכינה שמתייחדת
למטה בסוד האחד, להיות אחד עם אחד. אדמו"ר הזקן משתמש בביטוי הזה
לתיאור היכלות הנשמה בה:

Zohar II, 135a זח"ב קלה, א

הערת קה"ת

זח"ב קלה, א.

85 נשיקין כפולים

שם התורה נקראת התקשרות רוח ברוח, "נשיקות כפולות": התקשרות
אחת היא אתערותא דלעילא המעוררת אתערותא דלתתא, והאחרת היא
אתערותא דלתתא הממשיכה את רוחו של המשפיע. הקטע מפנה בחזרה
למאמר הזה ומציג את "הנשיקות הכפולות" כשני אופנים של היחוד
העליון: העליון יורד או התחתון עולה.

הערת קה"ת

וראה גם לקמן פי' חקת סו, ג. ראה ע"ח שער הולדת או"א פי"ד. ובמאמרי
אדה"א פי' חוקת עי' איתעט מבאר בשם "הע"ה שכל אי כלול מבי' רוחות
דבנשיקין דמשפיע נכלל מרוח המקבל ובנשיקין דמקבל נכלל רוח המשפיע
כו" ע"ש.

86 ושם אחיו יובל

"ושם אחיו יובל, הוא ה'ה אבי כל תפש כנור ועוגב". הסוגריים המרובעים
מפנים למאמר על פסוק זה בפרשת בראשית.

Genesis 4:21 בראשית ד:כ"א

ושם אחיו יובל הוא ה'ה אבי כל תפש כנור ועוגב:

And his brother's name was Jubal; he was the father of all
such as handle the harp and pipe

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

מתרנייהו, ובגין דא אתמר על תרנייהו אשר קדשנו, אמא קדשנו ואבא
צוננו, על מאן על שכינתא תמאה, דאיהי פטר כל רחם, פתיחו דרחם,
דאיהו רמ"ח פקודין, איהי מצות יהו"ה בכל אבר ואבר דמלקא, איהי
מצוה, ועוד אשר קדשנו מסטרא דאבא

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

פסוקה 7

78 חסד דרועא ימינא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

שם בהקדמה (פתח אל"י).

79 חסד דרועא ימינא

בפתח אליהו מתאר אליהו את הספירות כאיברי הגוף: "חסד הוא הזרוע
הימנית, וגבורה — הזרוע השמאלית". מצוות הצדקה והחסד דומה אפוא
לאחיזת ידו הימנית של המלך.

Tikkunei Zohar 17a:16-17 תקוני זוהר י"ז א:ט"ז-י"ז

ואתקריאו בתקונא דא. חסד דרועא ימינא. גבורה דרועא שמאלא.
תפארת גופא. נצח והוד תרין שוקין. ויסוד סיומא דגופא אות ברית
קדש. מלכות פה. תורה שבע"פ קרינן ליה. מוחא חכמה איהו מחשבה
מלגו. בינה לבא ובה הלב מבין. ועל אליו תרין כתיב*הנסתרות ליי
אלקיננו.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

80 ועל יובל ישלח שרשיו

לענין שתי הקריאות יובל ויובל המובאות כאן, ההערה מפנה לשני
מקומות באור התורה של הצמח צדק, על בראשית ועל נביאים וכתובים.

הערת קה"ת

המשך הפסוק דירמ"י לעיל. ובהבא להלן — ראה אוה"ת בראשית-ג תקפו,
א. אוה"ת נ"ך א ע' תק.

81 ועל יובל ישלח שרשיו

"כעץ הנטוע על מים, השולח את שורשיו אל פלג מים (יובל)". אדמו"ר
הזקן מפרש את המילה "יובל" כמציינת את ה' הנמשך אלינו.

Jeremiah 17:8 ירמיהו י"ז:ח

וה'ה כעץ שתול על-מים ועל-יובל ישלח שרשיו ולא ירא'ה פיי'בא חם
וה'ה עלהו רענן ובשנת בצרת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

For he shall be as a tree planted by the waters, And that
spreadeth out its roots by the river, And shall not see when
heat cometh, But its foliage shall be luxuriant; And shall not
be anxious in the year of drought, Neither shall cease from
yielding fruit

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

82 לך יובילו מלכים שי

"למען היכלך אשר בירושלים, יביאו לך מלכים שי". הפועל "יובילו" מראה
ששורש של המילים "יובל" ו"יובל" הוא במשמעות של העברה.

Psalms 68:30 תהילים ס"ח:ל

מהיכלך על-ירושלם לך יובילו מלכים שי:

Out of Thy temple at Jerusalem, Whither kings shall bring
presents unto Thee

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

be anxious in the year of drought, Neither shall cease from
yielding fruit

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 ועל יובל ישלח שרשיו

הטקסט מצטט את הזוהר בפרשת אחרי; לפי הערת קה"ת, משתמע משם
שה"אילן הנטוע" הוא עץ החיים.

Zohar, Achrei Mot 4:30-5:39 ספר הזוהר, אחרי מות ד':ל-ה':ל"ט

It is written: "A river went forth from Eden" (Gen. 2, 10). It
has been laid down that the name of that river is Jubilee, but
in the book of Rab Hamnuna the Elder it is called Life, be-
cause life issues thence to the world. We have also laid down
that the great and mighty Tree in which is food for all is
called the Tree of Life, because its roots are in that Life

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

93 ועל יובל ישלח שרשיו

הטקסט מצטט את הזוהר בפרשת אמור כמקור לכך שהיובל הוא מעל עץ
החיים.

Zohar, Emor 32:155-34:162 ספר הזוהר, אמור ל"ב:קנ"ה-ל"ד:קס"ב

1Only the last 3 lines of the Hebrew text appear in our trans-
lation. AND YE SHALL COUNT TO YOU FROM THE
MORROW AFTER THE SABBATH. Observe that when Israel
were in Egypt they were under an alien domination and they
were trammelled with uncleanness like a woman in the days
of her uncleanness. When they were circumcised, they en-
tered into the holy portion which is called "covenant", and
thereupon the uncleanness left them as the blood of un-
cleanness leaves a woman. Just as a woman then has to
... count seven

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

94 ועל יובל ישלח שרשיו

הטקסט מצטט את האדרא זוטא כמקור לכך שהיובל הוא מעל עץ החיים.

Zohar, Idra Zuta 19:77-87 ספר הזוהר, האדרא זוטא י"ט:ע"ז-פ"ז

95 ועל יובל ישלח שרשיו

הטקסט מצטט את הזוהר בפרשת יתרו כמקור לכך שהיובל הוא מעל עץ
החיים.

Zohar, Yitro 20:333-343 ספר הזוהר, יתרו כ':של"ג-שמ"ג

96 ועל יובל ישלח שרשיו

הטקסט מצטט את הזוהר בפרשת משפטים, שלפיו היובל נמצא למעלה
מעץ החיים.

Zohar, Mishpatim 3:85-94 ספר הזוהר, משפטים ג':פ"ה-צ"ד

The river, the channels thereof shall make glad the city of
G-d" (Ps. 46, 8). What are these channels? They are the roots
of the willows, which here are called "upper chambers".
These and the roots and the channels-all are rooted in those
waters of that mysterious river

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

87 שער החמישים מנשיב

בעולם נבראו חמישים שערי בינה, וכולם ניתנו למשה חוץ מאחד. השער
החמישים הוא השער שמעל לשאר השערים.

Rosh Hashanah 21b:11-12 ראש השנה כ"א ב:י"א-י"ב

רב ושמואל. חד אמר: חמשים שערי בינה נבראו בעולם, וכולן ניתנו
למשה, חסר אחד, שנאמר: ונתחפרהו מעט מאלקים. "בקש קהלת
למצוא דברי חפץ" — בקש קהלת להיות כמשה, יצתה בת קול ואמרה
לו: וכתוב יושר דברי אמת" — ואלא קם נביא עוד בישאל כמשה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה כא, ב.

88 וספרתם לכם

"וספרתם לכם ממחרת השבת... שבע שבתות תמימות". הטקסט מפנה
למאמר שלו על ספירת העומר.

Leviticus 23:15 ויקרא כ"ג:ט"ו

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע
שבתות תמימות תהיינה:

And ye shall count unto you from the morrow after the day
of rest, from the day that ye brought the sheaf of the waving;
seven weeks shall there be complete

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

89 תספרו חמישים יום

"עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום". היום החמישים מקביל
לשער החמישים.

Leviticus 23:16 ויקרא כ"ג:ט"ז

עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה
לה'

even unto the morrow after the seventh week shall ye num-
ber fifty days; and ye shall present a new meal-offering unto
the L-RD

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

90 רבי מאיר אומר שנהר פרת נקרא יובל, ומצטט: "כעץ שתול על מים, ועל
יובל ישלח שרשיו".

Bekhorot 55b:4 בכורות נ"ה ב:ד'

תנאי, רבי מאיר אומר: "יובל" שמו, שנאמר: "והיה כעץ שתול על מים
ועל יובל ישלח שרשיו", ולמה נקרא שמו "פרחת"? שמימיו פרים
ורבים.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

91 ועל יובל ישלח שרשיו

העץ "שולח את שורשיו על פלג מים" (יובל). שורש עץ החיים הוא ביובל,
שמעליו.

Jeremiah 17:8 ירמיהו י"ז:ח

והיה כעץ שתול על-מים ועל-יובל ישלח שרשיו ולא יראו פייבא חם
והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי:

For he shall be as a tree planted by the waters, And that
spreadeth out its roots by the river, And shall not see when
heat cometh, But its foliage shall be luxuriant; And shall not

97 ועל יובל ישלח שרשיו

הטקסט מצטט את הווהר בפרשת חיי שרה, שלפיו היובל נמצא למעלה מעץ החיים.

Zohar, Chayei Sara 19:205-214 ספר הווהר, חיי שרה י"ט:ר"ה-ר"י

98 בזהר פ' אחרי דני"ח ע"א

על הווהר בפרשת אחרי המצוטט כאן, מציין אור התורה של הצמח צדק על ני"ך, כפי שמובא בהערה: "שם משמע שהעץ הנטוע הוא עץ החיים".

הערת קה"ת

"ושם משמע עץ שתול הוא עץ החיים" — אוה"ת ני"ך א-ע שמה.

99 ובפ' אמור . . משפטים דצ"ח ע"ב

לפי ההערה, כל המקורות המנויים בסוגריים אלה מובאים באור התורה של הצמח צדק על ני"ך, על הפסוק בירמיהו.

הערת קה"ת

כל המ"מ נעתקו באוה"ת ני"ך א-ע שמה.

100 בזה"ג פ' שלח קנ"ח ב'

בהערה נאמר שווהר זה מובא באותו מקום באור התורה, המפנה את הקורא למאמר מאוחר יותר בלקוטי תורה, שלח.

הערת קה"ת

מובא באוה"ת ני"ך א-ע שמה ושם מציין לעיין לקמן מז, ג. וראה גם לקמן פ' בלק עד, א.

101 היש בה עץ אם אין

משה אומר למרגלים לבדוק "היש בה עץ אם אין". הווהר דורש את המילה "אין" כרומז למדרגת אין.

Numbers 13:20 במדבר י"ג:כ'

ומה הארץ השמנה הוא אם-רזה הנשקה עץ אם-אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והמים ימי בכורי ענבים:

and what the land is, whether it is fat or lean, whether there is wood therein, or not. And be ye of good courage, and bring of the fruit of the land.'—Now the time was the time of —the first-ripe grapes

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

102 היש בה עץ אם אין

הווהר בפרשת שלח דורש את שאלת המרגלים; אדמו"ר הזקן קורא בה רמז לכך שמדרגת אין גבוהה בהרבה אפילו מעץ החיים.

Zohar, Sh'lach 6:31-39 ספר הווהר, שלח לך וי:ל"א-ל"ט

WHETHER THERE ARE TREES (lit. tree) IN IT OR NOT (ayin). Said R. Hiya: 'Did not Moses know that there were trees in it, seeing that G-d had told him that it was a land flowing with milk and honey'?

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

103 כמ"ש במ"א

בהוספה לביאור ספירת העומר מוסבר שהשער החמישים של בינה הוא הממוצע בין חכמה, הנקראת אין, לבין בינה, הנקראת יש. לכן בעיני העליונים, מצד בחינת אין, הוא נראה למטה, ובעיני התחתונים הוא נראה למעלה; הקטע הבא מוסיף שגם כתר הוא ממוצע בין המאציל לנאצלים.

הערת קה"ת

ע"ל במדבר (יב, א). [כ].

104 בד"ה וידעת היום

שם עקדת יצחק מבטאת את הכללת מידת היראה של יצחק במידת האהבה של אברהם. "ממעל לעצים" פירושו מעל שני העצים, עץ החיים ועץ הדעת, והקטע מפנה בחזרה למאמר זה ולווהר על "היש בה עץ אם אין".

הערת קה"ת

לקמן פ' ואתחנן ח, ב.

105 וידעת היום

"וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה בפרשת ואתחנן.

Deuteronomy 4:39 דברים ד':ל"ט

וידעת היום והשבות אל-לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת אין עוד:

know this day, and lay it to thy heart, that the L-RD, He is G-d in heaven above and upon the earth beneath; there is none else

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

106 ויעקוד אברהם כו' ממעל לעצים

אברהם עקד את יצחק והניח אותו על המזבח "מעל העצים". במאמר המצוטט, העצים הם שני העצים, ו"מעליהם" פירושו המדרגה העליונה יותר.

Genesis 22:9 בראשית כ"ב:ט'

ויבאו אל-המקום אשר אמר-לו האלקים ויכן שם אברהם את-המזבח ויערף את-העצים ויעקוד את-יצחק בנו וישם אתו על-המזבח ממעל לעצים:

And they came to the place which G-d had told him of; and Abraham built the altar there, and laid the wood in order, and bound Isaac his son, and laid him on the altar, upon the wood

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

107 בפ' בראשית ע"פ ושם אחיו יובל

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תו"א ז, ד.

פסקה 10

108 המקושש עצים ביום השבת

האיש שנמצא מקושש עצים ביום השבת; המאמר מסביר כעת את חטאו.

Numbers 15:32 במדבר ט"ו:ל"ב

ויהיו בני-ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת:

And while the children of Israel were in the wilderness, they found a man gathering sticks upon the sabbath day

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

109 שבתא דלילה

ההערה אומרת שהרבי האמצעי מבאר שם שנחינת עץ הדעת טוב ורע עולה כליל שבת.

הערת קה"ת

נתבאר במאמרי אדה"א במדבר-ג ע' אירנג דבחי עה"ח טו"ר עולה כליל שבת ע"ש.

110 ויקהל משה

"ויקהל משה את כל עדת בני ישראל", לפני הציווי על השבת. הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה.

Exodus 35:1 שמות ל"ה:א

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלֹהֵם הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־צִוָּה ה' לַעֲשֹׂת אַתֶּם:

And Moses assembled all the congregation of the children of Israel, and said unto them: 'These are the words which the L-RD hath commanded, that ye should do them

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

111 מנחה דשבת עת רצון

הטקסט מצטט את הוזהר, חלק ג, דף קכט ע"א, על תפילת מנחה של שבת כ"עת רצון".

Zohar, Idra Rabba 6:25-7:37 ספר הוזהר, האדרא רבא ו"כ"ה-ו':ל"ז

112 העוקר דבר מגידולו

הגמרא מונה את עקירת הדבר ממקום גידולו בין המלאכות האסורות בשבת. אדמו"ר הזקן מוצא בכך את המשמעות הפנימית של חטאו של המקושש.

Shabbat 107b:12 שבת ק"ז ב"ב

אָמַר מֶר בַּר הַמְדוּרִי אָמַר שְׁמוּאֵל: הוֹשִׁיט יָדוֹ לְמַעַי בְּהֶמָּה וְדִלְדֹל עוֹבֵר שְׁבִמְעִיָּה — חֵיִיב. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבָּא: בַּר הַמְדוּרִי אֶסְבְּרָה לִי, לֹא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: הָאִי מֵאֵן דְּתַלֵּשׁ כְּשׁוּתָא מִהִימִי וְהִיגִי מִיחֵיִיב מִשּׁוּם עוֹקֵר דָּבָר מִגִּידוּלוֹ. הֵכָא נָמִי, מִיחֵיִיב מִשּׁוּם עוֹקֵר דָּבָר מִגִּידוּלוֹ. אָמַר אֲבִי: הָאִי מֵאֵן דְּתַלֵּשׁ

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

שבת קז, ב. רמב"ם הלי שבת ח, ג. טושו"ע סשל"ו. נתבאר במאמרי אדה"א במדבר-ג ע' ארגנ. אוה"ת במדבר כרך-ו ע' איתתכא.

113 העוקר דבר מגידולו

הרמב"ם פוסק שמי שעוקר דבר כלשהו ממקום גידולו בשבת חייב משום מלאכת קוצר.

Mishneh Torah, Sabbath 8:3 משנה תורה, הלכות שבת ח"ג

הַקּוֹצֵר כְּגִוְרֵת חֵיב. וְתוֹלֵשׁ תּוֹלֵת קוֹצֵר הוּא. וְכָל הָעוֹקֵר דָּבָר מִגִּידוּלוֹ חֵיב מִשּׁוּם קוֹצֵר. לְפִיכָךְ צָרוּר שְׁעָלוּ בּוֹ עֲשָׂבִים וְכִשּׁוֹת שְׁעָלָה בְּסִנֵּה וְעֲשָׂבִים שְׁצָמְחוּ עַל גִּב הַחֵבֶת. הַתּוֹלֵשׁ מִהֵן חֵיב שֶׁהָאִי הוּא מְקוּם גִּידוּלוֹ. אֲכַל הַתּוֹלֵשׁ מֵעֲצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב פְּטוּר מִפְּנֵי שֶׁאֵין זֶה מְקוּם גִּידוּלוֹ. וְעֲצִיץ נָקוּב בְּכַדִּי שֶׁשֵּׁשׁ קָטָן הָרִי הוּא כְּאֶרֶץ וְהַתּוֹלֵשׁ מִמֶּנּוּ חֵיב:

One who reaps [something] the size of a dried fig is liable. And one who severs [a plant] is [doing a] subcategory of reaping. And anyone who uproots something from [the source of] its growth is liable for reaping. Hence one who severs grass from a rock, dodder that grew on a bush or grass that grew on top of a barrel is liable - as this the place of their growth. But one who severs [a plant] from a pot without a hole is exempt, as this is not

Torat Emet 363 (Public Domain) • Sefaria Edition. Translated by R. Francis Nataf, 2019 (CC-BY)

114 העוקר דבר מגידולו

השולחן ערוך מביא את דיני האילנות והצמחים בשבת, המבוססים על

האיסור לנתק דבר כלשהו ממקום גידולו.

Shulchan Arukh, Orach Chayim 336:13 שולחן ערוך, אורח חיים של"ו:י"ג

אסור להשתמש בצדדי האילן אבל בצדי צדדין מותר לפיכך אסור לסמוך הסולם לצדי האילן דכי סליק ביה משתמש בצדדין אבל אם יש יתד תקועה בצדי האילן מותר לסמוך סולם עליו דהוי ליה יתד צדדין וסולם צדי צדדין ואם נעץ בו יתד ותולה בו כלכלה היתד נקרא צדדין והכלכלה בצדי צדדין: הגה ומותר ליגע באילן ובלבד שלא ינידנו (ב"י בשם אורחות חיים) בור עמוק אפי" מאה אמה מותר לירד ולעלות ומטפס ויורד ומטפס ועולה ולא חיישינן שמא יעקור קרקע בירידתו ועלייתו: (טור):

Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain)

115 כפי בראשית ע"פ הן האדם

במאמר תורה אור על "הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע" נשאל כיצד פקח עץ הדעת את עיניהם להיות כאלקים, יודעי טוב ורע, ומדוע חשש ה' שמא ייקח אדם גם מעץ החיים ויחיה לעולם.

הערת קה"ת

בתר"א פ' בראשית.

116 הן האדם

"הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע". הטקסט מפנה למאמרו על פסוק זה בפרשת בראשית, העוסק בשני האילנות.

Genesis 3:22 בראשית ג':כ"ב

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶחָד מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה פָּדֹר יִשְׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחַי לְעֹלָם:

And the L-RD G-d said: 'Behold, the man is become as one of us, to know good and evil; and now, lest he put forth his hand, and take also of the tree of life, and eat, and live for 'ever

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

117 בד"ה בשעה שהקדימו

המאמר עוסק בגילוי הגדול במתן תורה, כאשר נשמותיהם פרחו בכל דיבור והוזהמה פסקה, ובדרשת חז"ל על "חרות על הלוחות" — חירות ממלאך המוות ומשעבוד, עד חטא העגל.

הערת קה"ת

לעיל פ' במדבר יג, ג.

118 בשעה שהקדימו ישראל נעשה

כשישראל אמרו "נעשה" לפני "נשמע", יצאה בת קול ושאלה מי גילה להם סוד זה של מלאכי השרת. הטקסט מפנה למאמרו על מילים אלה.

Shabbat 88a:7-8 שבת פ"ח א"ז-ח'

דַּרְשׁ רַבִּי סִימְאִי: בְּשַׁעֲה שֶׁהִקְדִּימוּ יִשְׂרָאֵל "נַעֲשֶׂה" לְ"נִשְׁמָע" כְּאוֹ שֵׁשִׁים רִיבּוּא שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁרֵת, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל קִשְּׁרוּ לוֹ שְׁנֵי כְתָרִים, אֶחָד כְּגֹנֶד "נַעֲשֶׂה" וְאֶחָד כְּגֹנֶד "נִשְׁמָע". וְכִיּוֹן שֶׁחֲטָאוּ יִשְׂרָאֵל, יָרְדוּ מֵאֶה וְעֲשָׂרִים רִיבּוּא מְלָאכֵי חֶבְלָה וּפִירְקוּם, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּתְּנֵצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֲדָם מִהָרְבִּי". אָמַר רַבִּי חֵמָא בְּרַבִּי חֲנִינָא: בְּחוּרֵב טַעֲנּוּ, בְּחוּרֵב פָּרְקוּ. בְּחוּרֵב טַעֲנּוּ — בְּדַאֲמָרוֹ, בְּחוּרֵב פָּרְקוּ — דְּכְתִיב: "וַיִּתְּנֵצְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'". אָמַר ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

119 ובפי בלק בביאור ע"פ מי מנה

בביאור "מי מנה" מכנה אדמו"ר הזקן את הבחינה הנמשכת משם ב"ן עץ הדעת טוב ורע, ואת האהבה הבאה מדעת בלבד; ואילו שם מ"ה הוא הביטול שלמעלה מדעת. הנשמות, הנמשכות משם ב"ן, יורדות לברר את הטוב מן הרע, ובירור זה אינו יכול להיעשות על ידי דעת בלבד.

הערת קה"ת
להלן סט, ב.

120 מי מנה

"מי מנה את עפר יעקב?" הטקסט מפנה להסברו על פסוק זה בפרשת בלק.

Numbers 23:10 במדבר כ"ג:י'

מִי מִנָּה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב וּמִסָּפָר אֶת־רֵכֶּעַ יִשְׂרָאֵל תָּמַת נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶי אַחֲרֵיתִי כְּמֹהוּ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine
!end be like his

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

על המהדורה

המהדורה הזאת כוללת לשון המאמר, התרגום לעברית של ימינו, הביאורים שלנו וההערות.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

התרגום שלנו לעברית של ימינו, מתוך התרגום האנגלי שלנו מלשון הקודש, בלי הערות קה"ת: CC BY 4.0.

הביאורים שלנו, עם הסקירה, השאלות והעמוד לילדים: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Sefaria: William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Torat Emet 357 (Public Domain); מקורות מצוטטים, דרך; Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Pardes Rimmonim (Public Domain); Wikisource Mishneh Torah (CC-BY-SA); The Mishneh Torah by Maimonides. trans. by Moses Hyamson, 1937-1949 (Public Domain); Daf Shevui (CC0); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Torat Emet 363 (Public Domain); Sefaria Edition. Translated by R. Francis Nataf, 2019 (CC-BY); Maginei Eretz: Shulchan Aruch Orach Chaim, Lemberg, 1893 (Public Domain).

המהדורה כולה: CC BY-NC 4.0. מותר להעתיק, להדפיס ולהפיץ בחינם, בציון Kehot Publication Society ו־likuteitorah.com; אסור למכור. [/https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של likuteitorah.com בעזרת בינה מלאכותית (openai/gpt-6-luna-pro:batch), כשלשון המאמר לצדו לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725). למה ללמוד, וברכות הרבי: [/likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/](https://likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/) (Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309).

מיזם חינוכי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל־Sefaria או לספריית ליובאוויטש. © likuteitorah.com

מתוך [/likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/7/](https://likuteitorah.com/he/likutei-torah/shelach/7/)

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק